

პოლიტიკა კავკასიის ირგვლივ

Ivane Javakishvili Tbilisi State University
Institute for Georgia's Neighbourhood Studies

POLITICS AROUND THE CAUCASUS

IV International Scientific Conference

PROCEEDINGS

2019

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
საქართველოს სამეზობლოს კვლევის ინსტიტუტი

პოლიტიკა კავკასიის ირგვლივ

IV საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია

შრომათა კრებული

სამეცნიერო რედაქტორი – პროფ. რევაზ გაჩეჩილაძე

© ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2019

ISBN 978-9941-13-863-8 (pdf)

შინაარსი

Revaz Gachechiladze	
The Caucasian Geopolitical Knot	7
Maia Manchkhvili	
Influence of August war 2008 on South Caucasus	16
Birgit Wetzel	
The Caucasus and the Caspian - new perspectives with Aktau Agreement	19
Nika Chitadze	
New Silk Road and Geopolitical Role and Place of Georgia	25
Giorgi Omsarashvili	
The modern threats of terrorism in Georgia	36
Tengiz Verulava	
Challenges of Primary Health Care Reforms in Georgia (1995-2018).....	43
Khatuna Tabagari	
Impact of Georgia-Iran cooperation in energy sector on Russian economic-political interests in Caucasus region	52
დავით მნელაძე	
საქართველოსა და რუსეთის შშვიდობიანი თანაარსებობის შესაძლებლობები	60
Simon Gureshidze	
Islamic Radicalism and Georgian Radical Movements-Comparative Analyses.....	77
მარიამ გურუშიძე	
სირიელი ხალხის ბრძოლა თავისუფლებისათვის.....	83

რედაქტორისგან

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საქართველოს სამეზობლოს კვლევის ინსტიტუტმა 2018 წლის ოქტომბერში თავისი მესამე კონფერენცია ჩაატარა, რომელიც მიემდვნა საქართველოს სამეზობლოში არსებულ პრობლემებს და, აგრეთვე, მეზობელი ქვეყნების ურთიერთობას საქართველოსთან.

წინამდებარე კრებულში წარმოდგენილია საერთაშორისო კონფერენციაზე „პოლიტიკა კავკასიის გარშემო“ გაკეთებული მოხსენებები.

გარდა ქართველი მეცნიერებისა, კონფერენციაში მონაწილეობა მიიღეს ირანის, თურქეთის, იტალიისა და სომხეთის მეცნიერებმა.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია, რომ ინსტიტუტი ცდილობს გზა გაუხსნას ახალგაზრდობას. გამოცდილი მეცნიერების შრომებთან ერთად, კრებულში დაბეჭდილია დოქტორანტების შრომებიც. შესაძლოა, ყველა შრომის დონე თანაბარი არ არის, მაგრამ ახალგაზრდა მკვლევრები გამოცდილებას იძენენ და მალე შეძლებენ უკეთესი პუბლიკაციების მომზადებას.

საქართველოს ირგვლივ რთული და მკვლევრისათვის საინტერესო მოვლენები ვითარდება. ინსტიტუტს სურს მოიზიდოს მეცნიერები, რომლებიც ამ მოვლენებს და მათ საფუძვლებს იკვლევენ.

იმედს გამოვთქვამ, რომ კონფერენცია „პოლიტიკა კავკასიის გარშემო“, რომელიც ყოველწლიურად ტარდება, მეტ მონაწილეს მოიზიდავს და უფრო ნაყოფიერი იქნება.

პროფესორი **რევაზ გაჩეჩილაძე**
*საქართველოს სამეზობლოს კვლევის
ინსტიტუტის დირექტორი*

Revaz Gachechiladze

Ivane Javakishvili Tbilisi State University, Georgia

The Caucasian Geopolitical Knot

The Institute of Georgia's Neighborhood Studies (IGNS) was established in 2014 at the Tbilisi State University with a desire to draw attention of the scientific community of Georgia to the rising problems around Georgia and the Caucasus in general.

In 2014 there were some dramatic developments in the vicinity of the South Caucasus: it was obvious that the so-called "Islamic State" was becoming active in the Middle East; civil war was raging in Syria; Iran and Turkey were already drawn into the Syrian civil war supporting completely different factions; Turkey was becoming more autocratic; Russia was bullying Ukraine, etc. During the following years none less dramatic events were taking place in and near the South Caucasus.

Georgia and the other South Caucasian states are affected, at least indirectly, by all types of development in their neighborhood, especially if theregional super-powers are involved. E.g. financial problems of Turkey and Russia recently had a negative effect on the exchange rates of the local currencies – Georgian Lari and Azerbaijani Manat; economic sanctions reimposed by the US on Iran will affect at least the tourist flows from Iran to Georgia and Armenia and, most probably, the other economic ties of Iran with the South Caucasus, etc.

We cannot ignore the trends of development in the Georgia's neighborhood. That's why IGNS organizes annual International Conference "Politics around the Caucasus". This is the 4th in row and we publish the materials of the Conferences.

***

In my presentation I decided to concentrate on the overall geopolitical issues within the so-called "Megaregion".

What is meant by this term?

If observed from Baku, Tbilisi or Yerevan the three states of the South Caucasus – Armenia, Azerbaijan and Georgia, and the neighboring three regional super-powers – Iran, Russia and Turkey, form a virtual "Megaregion". It is a huge area stretching from the Pacific and Arctic Oceans (through Russia) to the Indian Ocean (through Iran) and the Mediterranean Sea (through Turkey).

The “Megaregion” is a mental concept. The six states do not possess any unifying traits which are clearly manifested in some other regions, e.g. in Western Europe, Latin America, or the Middle East. The unifying axis of the whole “Megaregion” is neither cultural heritage, as in the case of Western Europe, nor linguistic closeness as in the case of Latin America, nor religion as in the case of the most of the Middle East. Although there are, of course, pairs of countries within the Megaregion which have such unifying features, e.g. Turkey and Azerbaijan share linguistic closeness, Iran and Azerbaijan– religious closeness(the latter is true in the case of Russia and Georgia as well).

Half of the states of the “Megaregion” have Christian majority population (Russia, Georgia, Armenia) and another half – Muslim majority (Iran, Turkey, Azerbaijan). But religion does not play any role in current international relations, at least within the “Megaregion”. On the contrary, e. g. Georgia and Russia, the states with historical affiliation to the Orthodox Christianity, have the most strained relations in the region (no diplomatic relations since 2008). An opposite example is the cordiality of relations between Muslim Iran and Christian Armenia.

Georgia, Turkey and Azerbaijan are bound by economic links.

But there is no invisible chain that could unite all the states of the virtual “Megaregion”. The only thing that unites all the six countries of the “Megaregion” is a long-lasting knot of contradictory geopolitical interests predetermined by the **geographical closeness**.

The only thing that matters in this case is geography!

***

If we turn to **history** (and it is impossible to avoid history!) the interests of the predecessors of the three regional superpowers of the “Megaregion” clashed exactly in the Caucasus area.

During their monarchic histories Iran, Russia, and Turkey were predominantly bitter enemies of each other.

Persia and the Ottoman Empire, the predecessors of modern Iran and Turkey, fought for hegemony in the Middle East in XVI-XVIII centuries and the Caucasus served them as an “auxiliary battleground” as the Caucasus was a relatively peripheral area for both of them. None of these two empires succeeded in conquering the whole of the Caucasus. During the long Ottoman-Persian wars there always remained several pockets of independent entities in the Caucasus, especially in Georgia: a certain independent statehood was manifested in the existence of the kingdoms of Kartli-Kakheti and Imereti in the late middle ages.

In XVIII-XIX centuries the Persians and the Ottomans had to encounter in the Caucasus the expansion of the Russian Empire, the predecessor of the Soviet Union and the modern Russian Federation.

Russia had the upper hand against the both of its adversaries. Moreover Russia appeared to be the only empire to conquer both the North and the South Caucasus during XIX century. In XX century all the Caucasus was a part of the Soviet Union, the actual successor of the Russian Empire. This affected a deep and prolonged Russian cultural influence in the area. Russian language became predominant in the North Caucasus which is a part of the Russian Federation up to now and it is still partially serves as *lingua franca* in the SouthCaucasus which is independent from Russia.

In the mid-20th century there was a threat of USSR-Turkey and USSR-Iran wars but the pre-war situation didn't develop into the open warfare after active intervention of the USA ("Truman Doctrine"), but the Soviet Union was engaged in the Cold War with Turkey and Iran until the end of the 1980s.

Nowadays all the three regional superpowers maintain peaceful relations with each other.

At the moment Russia, Turkey and Iran have much more problems outside the Caucasus. Iran is an object of harsh economic sanctions of the US; Turkey and Russia have problems with the US and the EU, for different reasons, naturally.

The three regional superpowers wouldn't care about this mental construct – the "Megaregion". But for the three small states of the Caucasus the three large neighbors really matter.

***

As for the smaller members of the "Megaregion", the three independent **republics** emerged in the South Caucasus for the first time in the history in May 1918, during the First World War when monarchy was abolished by Russian Revolution in Petrograd (March 1917) and the former Empire slid into a civil war after another, Bolshevik, Revolution (November 1917: in both cases the "New Style" of the calendar is meant while before 1918 they used "Old Style" calendar in Russia).

Although the independence of Azerbaijani, Armenian and Georgian republics didn't last long (1918-1920/1921) the fact of their existence affected the future development of the South Caucasus region, notably after 1991.

After disintegration of the Soviet Union (December 1991) the three independent republics of the South Caucasus returned to the world political map. Their bor-

ders with each other had been negotiated in the early 1920s by then predominant Bolshevik Russia and Kemalist Turkey and stayed intact during 70 years as the *borders between the Union Republics*. These borders became “sacred” for the majority of peoples living in Georgian, Azerbaijani and Armenian Soviet Socialist Republics. The Soviet maps used special lines depicting the borders between the Union Republics, constituent parts of the USSR. Moreover, the Soviet Constitution considered the 15 Union Republics being “sovereign states”. Even if the latter was a hoax during the Soviet times, it legally became a reality in the end of 1991. After the Soviet Union collapsed international community recognized “interrepublican boundaries” as state ones and so did the newly independent Russian Federation. The three South Caucasian republics became members of the UN and the other international organizations.

The neighboring superpowers adapted to the reality which exists in the South Caucasus already for 27 years. Actually, one can guess that it was regarded with deep relief in Ankara and Tehran that their states will not have common borders with Russia/Soviet Union which they shared for two centuries. Such borders, sometimes rather dangerous for Turkey and Iran, became extinct.

Although Russia had to retreat from the South Caucasus by the end of the XX century it still maintains there quiet strong levers of influence: these are clandestine – in the beginning, and open – since 2008 support to secessionism in Georgia and a long-lasting ambiguity over the Nagorny Karabakh conflict.

***

The interrelations of the six states of the “Megaregion” are mixed.

The three states of the South Caucasus have different attitudes to each other and the neighboring regional superpowers.

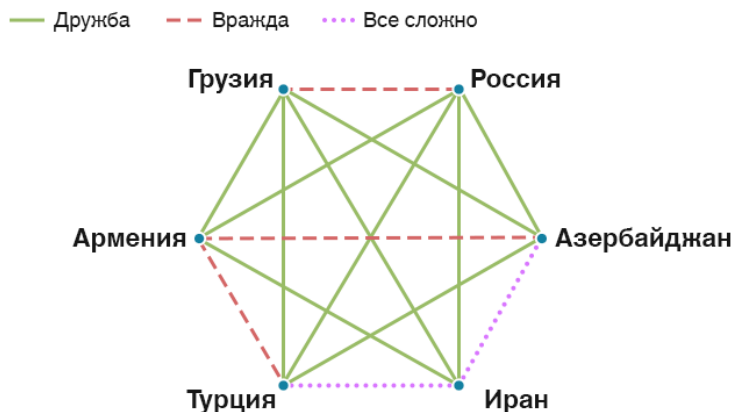
A simple pattern drawn by the Russian service of BBC actually shows an essence of the so-called “geopolitical code” of each country in relation to the five others, which is a set of strategic assumptions that a government makes about other states and these assumptions are practically shared by the majority of the citizens of a state.

Geopolitical codes are mostly based on emotional attachment to the territory which is considered “sacred”. But they also reflect realities of international relations – who is considered a “friend” and who is not a “friend” (at the moment as everything may change with time!).

Green lines on the chart depict “friendship”, red – “enmity”, and crimson – “complicated relations”.

The chart looks like an oversimplification of real and complex relations, but it gives a generalized view of real international relations.

Против кого дружим? Россия и Кавказ

Источник: Би-би-си

ВВС

A brief analysis of the chart is as follows:

1. Georgia and Russia have regular ties with the other four countries but have hostile attitudes towards each other.

Why? The problem is easy to name, but difficult to solve.

As usual there are at least two points of views of the same problem. **From the Georgian point of view** (which is shared by the international community) the reason of enmity of the two states is the Kremlin's active support to the separatist movements in the provinces of Georgia, adjacent to Russia – Abkhazian Autonomous republic and “South Ossetia” (the latter is labeled in Tbilisi as “Tskhinvali region” as the Autonomous District of South Ossetia had been abolished by the Parliament of Georgia according to the law applicable in 1990 when the USSR still existed). The provinces under actual occupation of the Russian Federation comprise almost 20 percent of the entire territory of Georgia. The ethnic cleansing of the local Georgians occurred in 1993 and 2008 in these provinces practically before the eyes of Russian troops there. Majority of the local population was compelled to flee. Over 200 thousands of IDPs (not only the ethnic Georgians, by the way, as many families in the both provinces used to be ethnically mixed) are registered in Georgia to say nothing about the tens of thousands of refugees from the same areas

which had to move abroad. The IDPs are not let to return to their homes despite the number of resolutions adopted by the UN and OSCE. The lines of separation of the breakaway provinces and the rest of Georgia are guarded by the Russian troops stationed there illegally.

From the Russian point of view it formally “supports the self-identification of the Abkhaz and South-Ossetian nations”. By the way, almost five times more Ossetians live in the North Caucasus within the Russian Federation, but nobody cares about the “self-identification of the North-Ossetian nation”! The real reason of the Russian policy towards Georgia was revealed in several unofficial statements: Moscow considers the “Western orientation” of Georgia a problem for itself, i.e. the latter’s aim to join NATO and the EU.

To prevent this type of development Russia resorted to hard power in 2008 when it invaded Georgia after provoking it to use arms against the paramilitary troops in “Tskhinvali region”, then deployed huge military bases in the southern part of the Caucasus, on the territory of Georgia which it actually occupies since 2008. Russia recognized the breakaway provinces of Abkhazia and “South Ossetia” as “independent states” and signed treaties with them about its military presence on the territory considered by international community as sovereign territory of Georgia.

2. The “enmity” lines on the chart which need an explanation are those connecting, or better, disconnecting member-states of the “Megaregion”: Armenia does not have diplomatic relations with Azerbaijan and Turkey. Actually it has some informal trade links with Turkey, but none– with Azerbaijan.

The reason of the absence of relations is the conflict over Nagorny Karabakh, a small area (4,5 thousands sq. km) populated before 1918 predominantly (but not entirely) by the ethnic Armenians. The area was disputed between Armenia and Azerbaijan since their first independence in 1918. Military conflict raged there until the end of 1920. After the Soviet power had been established in the South Caucasus in 1920-1921 the conflict was halted with interference of the Red Army.

The Communist leadership of the Soviet Union decided in favor of granting a low level autonomy (“Autonomous District”) to the aforementioned territory within the borders of the Azerbaijani SSR in 1923. But during the Gorbachov’s *Perestroika* the grip of Moscow became weaker and the conflict renewed in 1988. Soon it turned into an outright war between the neighboring Union Republics and lasted after they became independent states in the end of 1991. The armistice of 1994 halted active military actions by the time when Armenian army (formally – the self-de-

fense forces of Nagorny Karabakh) managed to occupy up to a fifth of the territory of Azerbaijan including that outside of Nagorny Karabakh and to drive out all the ethnic Azerbaijanis (over 600,000) from the area. These people became IDPs now numbering over a million. A short war was fought again in 2016. The two countries do not have any kind of peaceful relations for almost 30 years.

As for Turkey, it considers Azerbaijan a brotherly country and an ally. Turkey cannot be impartial in the latter's conflict with Armenia. From 1993 onwards Turkey's border with Armenia is closed (which is secured by the Russian border guards from the Armenian side).

In 2008-2009 there was an attempt supported by the international community to re-establish relations between Turkey and Armenia and reopen the border. The effort had been blocked by different actors for different reasons: a) Turkey refuses to ratify the document as its ally Azerbaijan was disgruntled with apolitical decision which implied signing by Ankara of an agreement with Yerevan without solution of the Nagorny Karabakh conflict. b) On the other hand the Armenian diaspora organizations and certain political parties in Armenia were against the signing of a document with Turkey implying a legal recognition of the *de facto* existing Turkish-Armenian border, while the diaspora organizations and parties in Armenia maintain territorial claims towards Turkey.

3. The pattern provided by BBC demonstrates that **Iran has complicated relations with Turkey and Azerbaijan**. "Complicated relations" quite often could be temporary: They may change. Tehran and Baku, Tehran and Ankara have pragmatic approach to their interrelations. But there are some underlying factors of distrust. One of them is a certain "irredentist" mood among some intellectual groups in Baku which periodically stress the linguistic closeness with the Azeri minority living in the northern part of Iran as a factor of hypothetical reunification of the Azerbaijani Republic with Azerbaijani provinces in Iran over the border river of Araxes. Although such development is not on political agenda it is a certain challenge for Iran. It might be that Iran has some suspicions towards the largest Turkic state – Turkey – as well.

Iran is the only state of the "Megaregion" which has diplomatic relations with all the other five states. But Iran's international relations are vulnerable because of hostile approach of a number of Sunni Arab states of the Middle East, Israel and the US. The latter had reinstated recently the sanctions on Iran lifted under 2015 nuclear deal. Israel blames Iran for the active support of some organizations in the Middle East (Hesbollah, Hamas) which are considered to be terrorist and are really hostile towards Israel.

But within the virtual “Megaregion” Tehran enjoys more or less good relations, especially with the so-called “Christian triad” of the “Megaregion” – Armenia, Georgia and Russia.

***

All the three former empires transformed into **republics** during XX century: Russia in 1917, Turkey in 1923, Iran in 1979.

It is less plausible that any of them would be able to use its “soft power” in all the South Caucasus states, that is to exercise their ability to hold international sway by getting them to want what they want. Such an ability could be only partial and remote, i.e. they can be attractive commercially, but not culturally, neither ideologically to all the three smaller states. For instance, Russia could be attractive to Georgia only commercially and very remotely – culturally. Russia could promote soft power through language in the South Caucasus but this lever is gradually dwindling as the new generations in the South Caucasus prefer to use English as *lingua franca*.

The three regional superpowers of the “Megaregion” – Russia, Turkey and Iran – nowadays represent different political poles.

Turkey is a NATO member. It aspires for a long time to join the EU. From this point of view Georgian aims coincide with the Turkish ones. Turkey and Georgia both have Association Agreements with the EU.

Russia is a nuclear power aspiring to reestablish its influence in the post-Soviet space. It had established Eurasian Economic Union of which Republic of Armenia is a member since 2014. Russia tries to demonstrate its evenhandedness in the case of the Nagorny Karabakh conflict and is selling arms to both Armenia and Azerbaijan. Practically Armenia can get the same arms much cheaper as it is a member of a military block headed by Russia – Organization of Collective Defense Treaty. Russia maintains its economic contacts with Armenia via Georgian territory because Armenia and Russia do not share a common border. It was mentioned already the reasons of absence of diplomatic relations between Russia and Georgia.

Iran is a “pole itself” as after the Islamic Revolution of 1979 it managed to alienate many of its neighbors and made an enemy of the USA. Iran’s covert aim to become a nuclear power (which official Tehran vehemently denies) was the reason of international sanctions imposed upon it from 2006 to 2015. After the nuclear deal of 2015 had been signed the majority of sanctions were lifted and Iran became more open for economic cooperation which theoretically could have led towards internal change as well. But from 2018 the sanctions were unilaterally reimposed by the US. At the moment EU, China, Russia try to keep Iran within the limits of the treaty, but

for how long? The EU has proposed supporting companies trading with Iran. But will those companies risk being hit by secondary sanctions which would limit their ability to trade with the US?

Nevertheless there is no doubt that Iran can survive sanctions.

The virtual “Megaregion” is to experience a lot of changes in the coming years.

Influence of August war 2008 on South Caucasus

Introduction: After the 90s of the last century, the bipolar world order was shattered and the signs of the multi polar formation appeared. In new world order the successor of Soviet Union, Russia did not have the resources and influence to maintain a look of the old glory before the world.¹ It could not adapt with losing of the glory and started new fight for the renovation of “Derjava”.

On the route of this struggle one of the stages implied planning and implementation of war on the territory of Georgia.

It seems that in this process together with the tools of the “soft power”, the usage of rough/military forces has not lost urgency for Russia. After the collapse of the Soviet Union, Russia repeatedly tried to meet imperial ambitions, but it was not easy.

Key words: Russia-Georgian war, South Caucasus, NATO.

Theoretical framework: The Concept of Neorealism.

The meaning of South Caucasus was so important for Russia due to its strategic location, line of transit corridor, exit to sea that Russian military elite started to prepare for military intervention. With the military intervention Russia wanted not only to increase the control on over the region but also wanted to answer the expansion policy of the USA and NATO which step by step got closer to the borders of Russia.

Russia had been preparing for this war for a long time; it is proved by the announcements of the president of Russian Federation Mr. Vladimir Putin: “It is not a secret that we had a plan. Russia acted within the framework of the plan...”²

The 2008 Russia-Georgia August war was preceded by the NATO Bucharest Summit, where a promise that Georgia would adopt NATO's Membership Action Plan (MAP) was made; Georgia's leadership assumed the talks about the subject as the promise and systematically appealed to it. However, it should be stated that this proposal used to be more convincing for Georgia than it seems from today's viewpoint. For Russia it was a signal of preparation for taking certain measures.

---

¹ President of Russia Vladimir Putin called the destruction of the Soviet union the biggest tragedy of XX century.

² Russia was prepared for Georgian aggression – Putin, <https://www.rt.com/politics/putin-ossetia-war-plan-168/>

The results of the war were heavy not only for Georgia but for whole region of South Caucasus: For Azerbaijan and Armenia it has become a message of threat; For Europe and USA it was indication that they have to be more constructive, when it comes to the interest area of Russia; For other regional actors who had interests in South Caucasus, such as Turkey and Iran, it was demonstration that despite of the collapse of the Soviet Union former soviet states cannot go out of the control of Russia.

Russia's goal to stop NATO's eastward expansion and interest in the Black Sea region by the August 2008 war between Russia and Georgia could not be realized at this stage. On the contrary, the military intervention increased not only NATO's activity in the South Caucasus and the Black Sea region, but the European Union's as well.

High officials of the Russian Federation made a number of statements before the August war, that any NATO approach to their borders would be responded with appropriate measures and for several years after the Russian-Georgian war Sergey Lavrov, the Foreign Minister, had been sending similar political messages to the NATO block: “We were constantly told: NATO does not have the will to take steps against the Russian Federation's security. But if there is no such intention, then why is NATO's infrastructure permanently getting closer to the Russian border? So, we will take measures inresponse.”³

If you look at the dynamics of NATO's actions over the years since the August 2008 war, we can easily assure that its activity has increased: for example, in 2014 “Readiness Action Plan” was adopted at the Wales Summit and in 2016 Warsaw Summit reiterated the principle approaches of the Wales Summit. In 2017 NATO adopted the Communiqué “Stability and Security in the Black Sea Region”. It turns out that Russia's actions in the South Caucasus and the Black Sea region are not confronting security issues in the South Caucasus, it is contrary to NATO and the USA, respectively to the interests of Turkey. With respect to political and military terms the following result was set for Russia: it was unable to make its rival forces retreat in this region, primarily the United States and NATO and could not stop their activities.

After the annexation of Crimea since 2014 NATO has implemented more than two military exercises in the Black Sea region.⁴ In 2015 the volume of military contingent increased. In 2014, Russia planned to conduct naval exercises along with NATO's annual trainings, which in turn caused a tense situation in the Black Sea region. But soon the tension was neutralized.

---

³ Lavrov: We will respond NATO's approach to the Russian Borders: <http://geworld.ge/ge/8137/>

⁴ Preparing for the Worst: Are Russian and NATO Military Exercises Making War in Europe more Likely? <https://www.europeanleadershipnetwork.org/policy-brief/preparing-for-the-worst-are-russian-and-nato-military-exercises-making-war-in-europe-more-likely/>

In 2016 it was recorded with black on white in Warsaw's NATO Communiqué that this region holds an important place in NATO security policy and the continuation of Russian military pressure is seen as a significant challenge to the security of the region.⁵

In the resolution adopted at the NATO Bucharest Summit in 2017, "Stability and Security in the Black Sea Region"⁴ – there are obvious talks about Russian retention and strengthening of the Black Sea security policy.

Any action of NATO is responded by Russia and it continues the militarization of the Black Sea. Nevertheless, by 2015 the Turkish military forces had already exceeded (almost twice) the Russian military naval forces.⁶

However, this advantage is not enough for Turkey to balance Russia in the South Caucasus region. Turkey is actively cooperating with NATO and the European Union to achieve this goal.

Despite the fact that the Russian-Georgian war of August 2008 has helped to consolidate the forces, the fact remains that neither the power, the proximity to its borders, nor the initiation of security models from the side of Turkey, forced Russia to cease the occupation. Gestures on diplomatic, military or political arenas have not brought tangible results with Russia, however, had caused it great damage.

We think that the case is not in Russia's invincibility. In this case the point is that the US does not want to oppress Russia and use all its leverage against it, because Russia balances China, the country that the US already perceives as a rival. The US-Chinese relations are already characterized by a number of experts as "strategic distrust"⁷ and presumably in the coming years the US and Russia will have a strong new rival.

Conclusion: Considering the current processes in the world and then in the South Caucasus through the context of the concept of neorealism it will be obvious that this region takes a significant place in the process of forming the multipolar world order, since it is part of the crucial transit route leading from China and Central Asia; The August Russia-Georgia war served to strengthen Russia's interests in these processes; The EU and US peacekeeping policies and the realization of economic, energy, military and other types of projects aim at the balance of Russia, as well as to strengthen their positions in the South Caucasus. Also, the purpose of the West is to introduce respect of bigger doses towards democratic institutions, protection of human rights and freedom in the region.

---

⁵ Warsaw Summit Communiqué, https://www.nato.int/cps/ic/natohq/official_texts_133169.htm

⁶ Turkey owned 44 ships and 13 submarines; Russian navy: 22 coasters and 3 submarines.

⁷ https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/0330_china_lieberthal.pdf

Birgit Wetzel

Institute for Communication, Germany

The Caucasus and the Caspian - new perspectives with Aktau Agreement

The Caspian Sea has a special status. It's importance has grown since the European Union and China have started to build the new Silk Road. The Caspian is the middle, between the two regions. But before the great water can be a connecting link between Asia and Europe, a question will have to be solved - what legal status does this water have? Is it a lake, surrounded by land, or is it a landlocked Sea?

On one hand, it has no open access to the Seas of the world. On the other hand, it's sheer size of 370,000 km² would make it likely to call it a sea.

The legal status has enormous importance for the economy of the whole region, and the political development.

Great resources of energy are underneath the sea, were about 15 million barrels of oil and about eight 4,000,000,000,000 m³ of gas are waiting. Capturing them has already begun more than 10 years ago. Now the way is open to build new pipelines across the Caspian Sea.

More than 20 years ago the parties started discussing the issue. But while one party was interested in clarifying the status and finding a solution, the other party was interested in finding no solution. An agreement was reached only recently, after twenty years.

The Caspian and Europe, Caucasus, Central Asia

A long struggle has come to an end. An agreement was signed on 12 August 2018 in Aktau, Kazakhstan. Five neighborhood states of the Caspian - Russia, Kazakhstan, Turkmenistan, Iran, and Azerbaijan - agreed to sign a contract. This so-called Aktau Agreement clarifies the legal status of the Caspian. It will give new impulses to the whole Caspian region.

What is the difference - sea or lake?

A sea is basically international water, except 15 miles in front of the coastline of each state. This 15 mile zone is the national water of each state. In the Caspian Sea each one of the neighboring states could only make use of the small stretch of this zone in front of its coastline. All other parts of the water were under international law, the United Nations law of the sea. Ships sail in this area so we're considered to be under international law.

In a lake, all neighbors have to define their borders to each other. There is no international zone, as a logical consequence, because these waters hardly ever have an extension of more than 2×15 miles from coast to coast.

Heritage of the Soviet Union

In times of the Soviet Union it did not make a difference what legal frame would apply to the Caspian. On all costs of the water basically the same laws would apply. Also Iran, a state with no Soviet past itself, followed the rules given by the befriended Soviet Union. There was no need for other rules.

The struggle for new borders continued over years, sometimes open, sometimes hidden, sometimes in the shade, sometimes in the sheer open of big plans for new investments.

Big plans were on the agenda already in the 1990s, when international energy companies discovered great amounts of natural gas and oil under the Caspian. Companies from the US, Japan, Great Britain, Norway, and Turkey and more took up contact with Baku. The rich resources of the region were already well known, but the technology how to capture them from underneath the sea was unknown to most. The technology was in the hands of US companies only.

On 20th of September 1994 Heydar Aliyev, head of state of Azerbaijan, signed the first contract for long-term corporation with the large energy companies from eight different countries. It was the contract later to be called the "Contract of the Century". This step was most important for the coming months and years. It gave a

new perspective for Azerbaijan to become independent from energy supplies from Moscow, meaning that also politics could take new steps and walk on new paths. The new energy independence would also open up chances for Georgia, and even the whole surrounding region.

Plans for new steps took their way into US foreign politics and from there to international politics.

The question of the legal status of the Caspian water appeared already at the conference in Ankara in 1998. The reason was that new plans were appearing for the Caucasus and Central Asia. Caspian energy was planned to be somehow delivered to Western markets.

After long talks interested states and companies agreed upon the so-called Ankara Declaration from 29th of October 1998. It was agreed to build a pipeline from Baku to Tbilisi and on to Ceyhan, a Turkish sea port at the Mediterranean. This so-called (Baku-Tbilisi-Ceyhan) pipeline was planned as a corridor that would be by-pass Russia and Iran, and also Armenia, for political reasons.

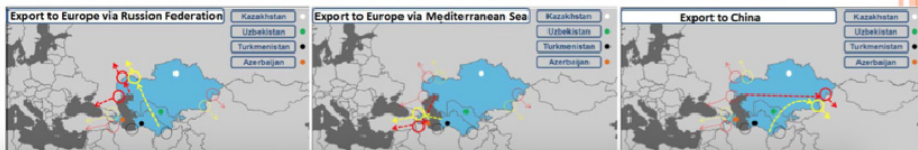
On September 18, 2002 the first spade for the new pipeline was put in the ground in Baku. It was the beginning of a new era, starting changes, which continue to this day, transforming the whole region from dependent former Soviet States to independent countries.

In 2005 the first Caspian oil started flowing from Baku through the new Baku-Tbilisi-Ceyhan (BTC) Pipeline to Ceyhan. Only a few months later, in 2006, gas started flowing in another new pipeline: the so called Southern Caspian pipeline (SCP), on the same route from Baku to the west. But it ended in Kars, Eastern Turkey. From there the so-called Nabucco consortium, a group of international energy companies, was going to build a pipeline to the middle of Europe. But the group discussed for years the possibility to agree on a route and on finances, and finally fell apart.

An important factor that accelerated the end of the Nabucco consortium was that there were no prospects for natural gas from Turkmenistan, and also not from Iran. In consequence it was clear that if there was not enough gas for a large capacity pipeline, only a small pipeline could be feasible.

SYNERGY OF REGIONAL EXPORT POTENTIAL

- 1) Quantitative economical assessment of synergy potential of region:
  - amount of export;
  - directions of export;
  - climate change mitigation commitments (of Kazakhstan)
- 2) Economic losses from non-cooperation
- 3) Support for decision-making in infrastructural investments

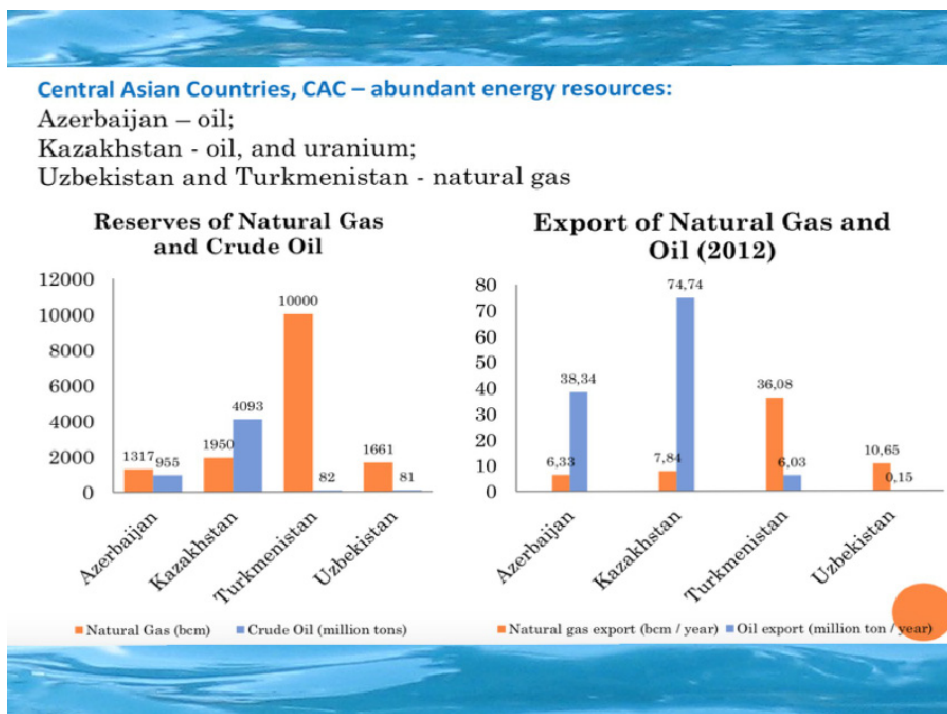
SYNERGY OF REGIONAL EXPORT POTENTIAL

- ❖ The efficiency (TFC/TPES) of the regional energy system could increase from 51% (in 2009) to 67% (in 2030) and this could lead to annual savings worth 10-15 billion USD for the whole region.
- ❖ The expected direct economic benefit of cooperation on export of hydrocarbons to Europe in 2020-2030 varies depending on studied export routes (1 – 2 billion USD annually via Russian direction, 7-10 billion USD annually via Mediterranean direction).

The situation today

Within short time, the US will start delivering liquid natural gas to Europe. Blocking of the Caspian Sea does not make sense anymore, because Europe will get gas from several directions. Europe will be less dependent on Moscow's deliveries. The amounts coming to Europe from Russia are huge, and cannot easily be substituted by other deliveries, if at all. But deliveries from other sources such as Great Britain, Norway, Caspian and US can lower the dependency on Russian gas. It will be important, not to become dependent on one source. To escape dependencies, economically and inconsequence politically, Europe needs to take measures. Europeans have already built inter connectors for pipelines, to be able to send gas flow one way or the other, according to the needs. But how could they react adequately if Russia decided to stop deliveries? Europe had and still has to look for more sources.

The countries East of the Caspian, in Central Asia, can develop to be an important partner for Baku and for the European Union. Baku could become a hub, and could transport natural oil and gas also from Central Asia and the Caspian through the Caucasus to the West and on to Europe. Already since 2008 Kazakhstan delivers large amounts of natural oil to Europe. It has become the third largest deliverer of oil for the EU. The oil crosses the Caspian by ship and is pumped into the TBC and the old BAKU - or pipelines to reach global markets.

To increase deliveries to western markets, Kazakhstan invested in harbor facilities and infrastructure already before the war between Russia and Georgia in 2008. Therefore, the oil harbor in Batumi is owned by Kazakh companies.

Aktau Agreement

The Aktau Agreement was signed in August 12, 2018. Five neighboring states agreed on a special status for the Caspian. It will be considered a sea on the surface and a lake on the ground,

The surface of the water will be open for use by all, up to the national borders. The bottom of the sea, very rich with resources of natural gas and oil, will be divided among the neighbors.

The treaty ensures a win-win for all. All can make use of their part and they can develop their economic potentials, oil, gas, and caviar, can develop new harbours, industrial complexes as is being developed in Sumgayit, Azerbaijan, and touristic recreation zones, such as on the Turkmen coast fo the Caspian.

Worldwide until now between 80 and 90% of all of Caviar are produced in the Caspian Sea. But due to pollution harvests have reduced.

But rising amounts of energy will be underneath the sea, were about 15 million barrels of oil and about eight 4,000,000,000,000 m³ of gas are waiting. Capturing them has started already more than 10 years ago. Now the way is open to build new pipelines across the Caspian Sea.

All considerations that were already on the table at the conference in 1998 and the long planned pipeline project between Turkmenistsan and Azerbaijan have come back to life now. The new industrial complexes are being build and plans for new harbors are on the table. The Caucuses and Central Asia can hope for new dynamics for there still weak markets. Transports across the new Silk Road between China and Europe have found another important route with the Aktau Agreement and the new link across the Caspian - a missing link until this year.

New Silk Road and Geopolitical Role and Place of Georgia

Abstract:

Georgia is a small country on the crossroads of Europe and Asia, which has a long history of statehood and is one of the oldest countries in the world. Due to the convenient geopolitical location, its territory always represented (and still represents) the object of rivalry among the leading geopolitical players during the different periods of the World History. At the same time, throughout its history, Georgia played significant role as a transit state, one of the clear examples of which is involvement of the country in the functioning of the Great Silk Road. One of the major branches of the Great Silk Road was crossing the territory of the country. After the collapse of Constantinople in 1453, the Silk Road lost its function, and Georgia found itself in a very difficult situation, that spanned within centuries. By the end of the 20th century, after the end of the Cold War, the topic related to the Silk Road acquired a special significance, especially in 2013 after the Chinese President Xi Jinping initiative concerning the new life of the historic Silk Road within the project- "One Belt, One Way". The project envisages the restoration and development of trade and transport routes between Asia and Europe, which would be the guarantee of the economic progress of the countries engaged in it. Consequently, Georgia could acquire a new function (or restore the old one) and to become a significant player in the new project, as one of the historic parts of the Great Silk Road. This will be an important factor for the country's further socio-economic development.

Georgia is the country on the crossroads of civilizations. The research, reviews the stages of development and formation of the historical Silk Road, as well as the perspectives of Georgian participation in it, also, the second part of the research paper refers to modern tendencies of Silk Road restoration.

Thus, main goal of the paper is to research the historic functions of Georgia within the different periods of the history and to determine Foreign Policy priorities of Georgia in the framework of Silk Road project, to study the role and function of the country as a transit state and plenipotentiary part of the project, to outline possible perspectives and their analysis. The research will be based on the study of the

relevant literature, applying different methods, together with historical analysis on the above mentioned issues.

Keywords: Georgia, Silk Road, Transit, Projects, TRACECA

Introduction:

The topic related to the "New Silk Road" is very **urgent** today, as it is a great project, which will have a positive impact on the development of economy of Georgia increasing the geopolitical importance of the country. Early studies refer only to fragmented discussions of various issues, and the current work examines the history of the great Silk Road from its historical revival and new life prospects. Today country fights in the global political field for the establishment of its place and function within the modern globalization processes. By this way, Georgia should attract the interests of the leading democratic states in the world, which would promote avoidance of the foreign threats and further integration of the country into the International Democratic Community. In general, conducting the relevant pragmatic policy can provide for Georgia the serious achievements from the economic and political point of view.

Historical Precedents of the Silk Road:

The Silk Road could be considered a clear symbol of the East West links, which has become a natural extension of the spiritual, cultural and trade relations between these civilizations. Many scholars have shown that the first civilizations known to us were struggling to expand their spheres of influence over the territories, covering thousands of miles.

In the III-II millennium BC, there was a land and sea route system that connected with each other the missing cultures and civilizations in the vast region of Mesopotamia from the lowlands of Central Asia to the Arabian Sea. In the future these routes led to the creation of a large silk road.

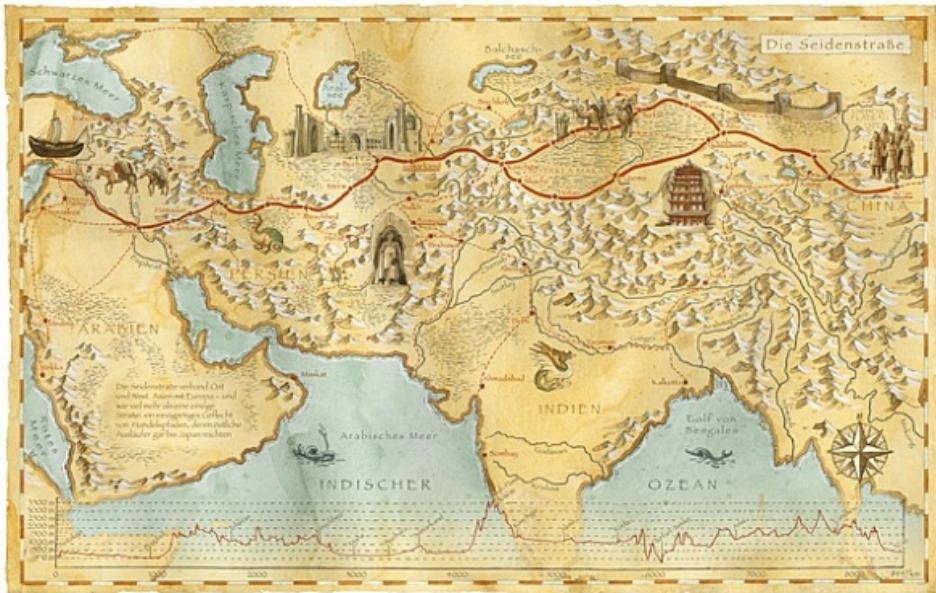
The development of trade turnover has led to the intensification of migration flows, reflected in artistic monuments, migratory flows led to the global change of the Eurasian ethnic map.

At the second part of the first millennium BC., the Achaemenid Empire was stretched from India and Central Asia to Greece and Egypt. In the Achaemenid Empire, for the first time in the world history, the state roads were created, the length of which was more than 2400 km – the so-called "royal road" covered the important part of Asia (Yarshater, 1993).

In the V century B.C. ancient Greek city-states have strengthened their economic and political potential. Hellenic colonies in Asia and Black Sea Coast were playing an active role for the promotion the West-East trade. The relationship become de-

eper after the invasions of Alexander the Great (Rufus, 1946), which promoted the creation of transcontinental road, which played an important role for the development a number of cultural, economic and political processes that were underway at the time in Europe (Lortkipanidze, 1999).

The Central Asian region, should be particularly mentioned, being the largest trade route. Dozens of Georgians have lived in this area, and for millennia the most important ethnic processes took place, active interaction of cultures, large trade operations, diplomatic ties and military alliances were created. The peoples of this region have contributed to the spread of writings and world religions, cultural and technical discoveries. Different civilizations - Buddhist, Judaic, Muslim, Christian and older cultures that complemented each other lived together in Central Asia from ancient times.

Source: <http://www.silkroutes.net/orient/mapssilkroutrade.htm>

At that time, many transit and trade corridors were located on the crossroad of Eurasia. The improvement of navigation techniques made it possible for merchants to travel by the long distance maritime routes. Construction of ports promoted the development of effective international trade infrastructure. Thus, the transport corridor for the interstate relations development between the Black Sea and the Mediterranean Sea ports toward China, have become later known as "The Great Silk Road".

The transcontinental transit of goods by the famous Great "Silk Trading Road" started in Sinzhiyan (China) and was spread to the Central Asia, South Caucasus and the Mediterranean Sea. One of the routes covered the Caspian Sea and then the South Caucasus countries (Albania, Iberia, and Colchis). Mtkvari (Kura) and Rioni rivers were reaching to the Black Sea port city of Phases (modern Poti). Those rivers opened the possibilities the availability to transport the goods by sea to Europe. Within the period of First Millennium B.C. the numismatic elements represented the clear example of the involvement of the Georgian Kingdoms in those international processes, which were going on during this period. The discovery of bacterial silver coins in the territory of Iberia was of major importance (today's East Georgia) in Tbilisi and Aragvi Gorge (Pasanauri) (Lortkipanidze, 1999).

It is noteworthy that ancient Rome had the information about ancient silk. From the time of Augustus in the I Century, based on the eastern experience, the Roman Empire began to produce silk. After the division of the empire in 395, the Eastern Roman Empire remained one of the main houses of the foreign trade of silk. In addition, there was a need for a large amount of silk for the imperial staff and the aristocracy, the Byzantine used silk as the currency during the trade with the barbarians. In Byzantium silk, gold and precious stones were equally valued. The Empire brought silk to Europe for the strengthening alliances, renting the militaries to the army etc. It was the great prosperity of trade that enabled to conduct successful foreign policy by Emperor Justinian (527-565). At that time, Silk triggered conflict with Persia. Intension to control the trade routes between these two countries became the immediate cause of military conflicts and later - diplomatic negotiations (Bury, 2008).

Since the 7-8 Centuries A.D. the dynamics of trade contacts slowly changed after the emerging of the Arab Caliphate. The Arabs expanded their power from Arabic Peninsula toward Near and Middle east, Caucasus, and Central Asia and took the initiative away from the Byzantine Empire and other leading geopolitical powers. At the same time, the role of Constantinople (before the crusades and later Mongol invasion), as a mediator between Europe and the Islamic Middle East, increased (Chitadze, 2011).

The legendary path existed until 1453, before the collapse of Constantinople. With the collapse of Constantinople, economic turbulent ties between the countries fell apart. This is the end of the greatest epoch of human history.

In general, it is Interesting fact, that ancient Greek word in Chinese language "Seres" literally means "The Land of Silk". However, the term "Silk Road" wasn't used until 1877, when German geographer and historian Ferdinand von Richthofen

used this term for the first time to describe the trade routes. Nowadays historians prefer the term "Silk Routes" (UNESCO, 2000).

Georgia as part of the Great Silk Road

The history of the great Silk Road is varied and inexhaustible. The route, which covers almost half of the Eurasia, includes the historical and geographical areas of Christianity, Buddhism, Hinduism, Islam, Confucianism and Daoism and other religions. On this route Georgia and the Caucasus section are of major significance.

Trade-transport routes from the historic territory of Georgia were part of the land, sea and river-trade routes system since the ancient times. This, along with many other factors, contributed to the development of Georgia's transit potential. During the Greek colonization of Colchis, the trade links between Western and Eastern countries have increased sharply on the Black Sea coast of Georgia in the epoch of the Golden Fleece. According to historic sources, international trade in the region has begun to develop since the eighth century BC. And from the 4th and 3rd centuries, trade has become a wider international fashion. This time there was a big trade-road that started from China and India (Eliseeff, 1998). It was a passage from Far East, Middle Asia to Caucasus that was described by ancient authors. Particularly, Trade routes via the territory of Georgia were researched by the Georgian Academy of Sciences, Institute of Geography, Tbilisi State University and other scientific centers. The trade routes in old Georgia were also reflected in the writings of Greek-Roman authors of antiquity.

Greek geographer Strabo (64-63 - newly 23-24 BC.) in his famous book "Geography" described the way through the Black Sea to the river Phasis (Rioni) and the fortress on the shore (modern shore). Later he travelled to Iberia and its capital Mtskheta (Strabo, I c. BC).

There was another historic road that was crossing from the Caucasus Albania (today's Azerbaijan and the surrounding area), into the Caucasus Iberia. This path was still in the rock, and then, according to Strabo, was a swamp that created the Alazone River (modern Alazani)

According to Strabo, there was a third way, from Armenia to the Caucasus Iberia. The road was crossing the banks of Mtkvari (Kura). There was a fourth way, thus according to Strabo and other authors, this route passed through the Tergi Gorge and the Aragvi River, from the Dariali Alan gate to the capital of Iberia Mtskheta. These four historic roads were concentrated Mtskheta, the capital of Kartli (Caucasus Iberia).

From the second century BC, the great trade route from India and China has acquired a new function. Via the route transport of the high quality silk to Rome

and Bisantium began. The given world highway is now called "the Silk Great Trade". The Georgian Diaspora in Byzantium (representatives of the Bagrationi dynasty – Royal family of Georgia) and the great Georgian military commanders, were commanding the Byzantine armies, military actions including the Great Silk Trade Area. So, there was a silk road from China, via Georgia, to Byzantium. And from the Byzantium one historical road was going to Europe, even toward the Scandinavia.

In the sixth century A.D. The North Caucasus became the arena of collision of interests between the most powerful two empires -: Byzantium and Persia. The reason for such collision was significant - they argued for the control over the trade routes of the Silk Road - passing across the Caucasus.

In the beginning of the sixth century, the Byzantine Empire started to fight for Lazica and Svanetia (the mountainous areas of the Western parts of Georgia). Eastern Georgia at the time was already under the control of Persian empire.

Byzantine emperor Justinian was trying hardly to change the already existing caravan routes from China and to redirect them to the Black Sea Coast across the mountain passes of the North Caucasus. To be protected from the nomadic tribes, he built a fortification from Dioskuria (Sukhumi) to Phasis (Poti). Later, Christian monks from the given territory started to found monasteries to attract people with the purpose of establishing settlements around the monasteries.

Caravans could get to Georgia only following the rivers in north Caucasus across the Mamissoni pass. According to the information, the Georgian sector of the Silk Road passed across the territory of Svanetia. It continued along Kuban, Teberda, Inguri and then Rioni rivers.

The Silk Road, which went across the North Caucasus was used for trade until 1453, and after the falling of Constantinople, the functioning of the Silk Road trade was frozen for centuries.

Prospects of restoration of Silk Road after the Cold War

Formation and Development of Europe-Caucasus-Asia Transport Corridor

In 1990, at the international conference "Asia Pacific Countries: Dialogue, Peace, Cooperation" in Vladivostok, Eduard Shevardnadze, the Minister of Foreign Affairs of the USSR raised the question about the revival of historic Silk Road (ISACCL, 2018).

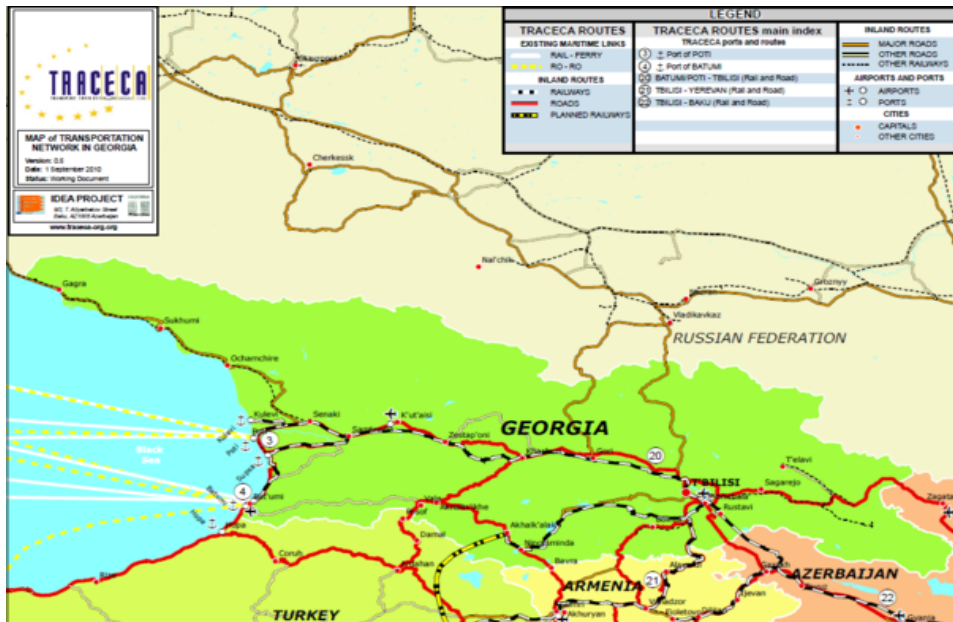
The development of the Silk Road project and increasing the transit role of Georgia was promoted after the restoration the national independence of the country and signing "Century Contract" by the government of Azerbaijan in September 20,

1994 with the 20 leading western oil companies about exploration and transportation of Caspian oil to the west (Chitadze, 2004).

At the same year, the concept of TRACECA as a result of the decisions adopted during the conference in Brussels was finally introduced.

What does the abbreviation TRACECA stand for? It Stands for "Europe-Caucasus-Asia Transport Corridor" (TRACECA: Transport Corridor Europe-Caucasus-Asia). In this regard, the conference with the participation of EU member states, Central Asia (Kazakhstan, Uzbekistan, Turkmenistan, Tajikistan, Kyrgyzstan) and South Caucasus (Georgia, Azerbaijan and Armenia), was held in Brussels in 1993.

Today, TRACECA member countries are: Armenia, Azerbaijan Bulgaria, Georgia, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Iran, Moldova, Romania, Turkey, Uzbekistan, Tajikistan, Turkmenistan and Ukraine. There are five working groups in the framework of the TRACECA: Maritime Transport, Aviation Road and Railway, Transport safety and transport infrastructure.

Source: <http://www.traceca-org.org/en/countries/georgia/map/>

As it was noted above, the project was initiated in 1993 at the Brussels Conference. This conference created the convenient way for the promotion of technical support of the European Union through the EU funding to the new independent states. Particularly, EU program "TACIS" has been introduced, in the framework of

which one of the main program represented TRACECA. In 1996-1998, this program was joined Ukraine and Moldova, and in March 2000, Bulgaria, Turkey and Romania.

Historical conference "TRACECA - Historic Silk Road Recovery" was held in Baku in September 1998, a major result of which was the "Basic Multilateral Agreement on International Transport Development Corridor Europe-Caucasus-Asia (MILA)". Main topics of the forum concerned international trade transportation, customs procedure etc. This was an opportunity for the States to fully exploit their geopolitical and economic opportunities. In May 2006, in Sofia project participating countries approved TRACECA development strategy (TRACECA, 2018).

The organizational structure of the transport corridor combines the TRACECA Intergovernmental Commission (regulates the implementation and application of the provisions of the Basic Multilateral Agreement). The permanent Secretariat of the Intergovernmental Secretariat of TRACECA and the Headquarters in Baku (executive body), national commissions and permanent representatives of the Intergovernmental Commission Secretariat (National Secretaries) of International Road Transport, International Transport, International Trade, Customs Procedures and Documents Work groups (TRACECA, 2018).

According to the trends of development of the modern world economy, it is clear that the main financial, trade and information flows will be distributed within the 21st century transport route - US-Europe-Asia triangle. Trade turnover between Europe and Asia amounts to 2 trillion US dollars per year, from which \$ 100 billion is the cost of transportation (WTO, 2017).

The Role and perspectives of Georgia in the project "One Belt One Road"

By the end of 2013, when Chinese President Xi Zinipin announced his ambitions for Silk Road Economic Belt and Maritime Silk Road projects, it was not surprising (Guardian, 2013). Soon afterwards, the official visits of Georgia's official delegations began in China related to the perspectives of the more involvement of Georgia to this project. In this regard, there is concrete question, what are the interests of both sides (China and Georgia) in this project and how realistic is it? China has always had its interests in the Caucasus, and some serious Chinese investors in Georgia started their activities, but historically before China never considered Georgia as a strategic partner.

In October 2015, the "Silk Road Forum" was held in Georgia, with over 800 participants discussing the opportunities and challenges of the Silk Road (The Diplomat, 2017). Thus, Georgia became the first country to hold an event in relation to the initiative the project of the President of the People's Republic of China.

The role of Energy projects in the activation of East-west corridor and Role of Georgia

Geopolitical potential of the Black Sea/Caspian Region, located at the crossroads of Europe and Asia – on the main line within the Silk Road, is mainly determined by the fact that important trans-continental communication corridors lie across it, including the territory of Georgia.

In order to ensure the Georgia's energy security, the further diversification of energy sources and transportation routes represents the priority direction of the energy policy of Georgia. It is considered as an equally important to support the development and modernization of the country's energy systems, as well as their integration into regional energy infrastructure.

As it is known, there are two existing oil (Baku-Supsa and Baku-Tbilisi-Ceyhan) and one gas (Baku-Tbilisi-Erzurum) pipelines which cross the territory of Georgia. In the contemporary period, it is considered to implement new energy project TANAP (Trans Anatolian Gas Pipeline) and its continuation of TAP (Trans Adriatic Pipeline), which will significantly increase the transit potential of Georgia in the framework of East-West corridor. Let's shortly consider those projects:

Importance of the TANAP project

The Trans-Anatolian gas pipeline (TANAP) is a proposed natural gas pipeline from Azerbaijan through Turkey to Europe. In case of construction, transportation of gas from the second stage of the Shah Deniz gas field via pipeline would become possible.

Discussion about the project was included to the agenda on 17 November 2011 at the Third Black Sea Energy and Economic Forum, which was held in Istanbul. About one month later, Turkey and Azerbaijan signed a memorandum of understanding, related to the foundation a consortium to construct and operate the pipeline.

With regard to capacity of this gas pipeline, according to the experts it would contain about 16 billion cubic meters of natural gas per year in 2020/2021 with the perspective of the gas volume increasing up to 23 billion cubic meters by 2023, 31 billion cubic meters by 2026, and at the final stage 60 billion cubic meters with the possibilities the transportation of the additional volume of gas supplies from Azerbaijan (in case of the number of compressor stations are increased) and in long-term perspectives if Trans-Caspian Gas Pipeline enters into exploitation from Turkmenistan (Trends News Agency, 2015).

The role of TAP project for the Black Sea/Caspian and South-East Europe Regions

The Trans Adriatic Pipeline (TAP) will transport Caspian natural gas to Europe. It is planned the connection of the Trans Anatolian Pipeline (TANAP) with the new pipeline at the Greek-Turkish border, from where TAP will be constructed on the territories of Northern Greece, Albania, the marine space of the Adriatic Sea before coming ashore in Southern Italy, where it will be connected with the Italian natural gas network.

At this stage, the project is in its implementation phase and preparation activities for the pipeline construction are underway.

The project in the framework of Southern Gas Corridor will contain a 3500-kilometre long gas value chain stretching from the Caspian Sea to Europe.

TAP's initial capacity will be 10 billion cubic meters of gas per year (TAP, 2018)

Other transport projects with participation of Georgia in the framework of Silk Road initiative

Georgia is planning to implement the projects for the improvement of the transport corridor and establishment of a new Silk Road. Clear examples of this are Baku-Tbilisi-Kars Railway and the Anaklia Deepwater Port projects.

The Baku-Tbilisi-Kars project is a new transport corridor connecting Azerbaijan, Georgia and Turkey railway lines. At the first stage, it is planned to transport about 6,5 tones of goods. It is expected to increase those capabilities for 17 million tones in the future (Reurters, 2017).

Anaklia Deep Sea Port will be the first Georgian container port with a deep water, state-of-the-art infrastructure and equipment. These factors will create port productivity, efficiency and reliability along with a superior customer service. Set to open in 2020, Anaklia Deep Sea port will be designed over the course of 9 phases, with an aggregate investment of \$2.5 billion. Anaklia Port's depth will be 16 meters which enables to berth vessels up to 10,000 TEUs in capacity (Anaklia Development Consortium, 2018).

Conclusion:

"New Silk Road gives the new opportunities to Georgia. Participation in the large-scale project with participation of many countries, has serious economic benefits for Georgia, taking into consideration that Georgia is situated in a strategic location on the "One Belt One Road" route, positioned along the shortest route between China and Europe, acting as a gateway for cargo to enter into the landlocked Central Asian and Caucasian regions. During the Silk Road Forum, which was held

in Tbilisi in 2017, Georgia declared its readiness to further expand the potential of this important route, the basic infrastructure, which in the country are being built across the Silk Road economic zone.

At the same time, for the successful involvement to the “Great Silk Road” project and the plenipotentiary part within the East-West corridor, Georgia needs political stability. This factor will create convenient base for the attraction of more foreign investments in the different sectors of the economy of Georgia and will significantly increase the transit potential of the country and will play the decisive role in the further integration of Georgia to the global processes.

The modern threats of terrorism in Georgia

In November 21-22, 2017 the counter-terrorist operation against the influential members of the terrorist organization ISIS – Akhmed Chataev and his group - was held in the capital of Georgia, Tbilisi. According to the SSSG (State Security Service of Georgia), during the operation the two members of the terrorist group ISIS – Ibragim Adashev (the citizen of Russian Federation) and Aslanbeg Soltakhmadov (the citizen of Russian Federation) were killed, AkhmedChataev blew himself up. Shoaip Borzиеv (the citizen of Russian Federation, wanted by Interpol on terrorism charges) was detained. During the mentioned operation the special unit officer of the State Security Service of Georgia died. The officers of The State Security Service of Georgia and The Ministry of Internal Affairs of Georgia were wounded.

After few days SSSG reported that 5 citizens of Georgia were detained connected to A. Chataev’s case and one of the blamed youngsters Temirlan Machalikhshvili was wounded during the 26.12.2017 special operation when he tried to throw a grenade to Special troop’s fighters (SSSG, 2017). He died a few days later in the hospital. The young men’s relatives denied the above mentioned version. Their lawyer alleges that the hand grenade was planted (IPN, 2018).

According to the SSSG on October 27, 2017, one of the influential Caucasian jihadist group leader A.Chataev, I. Adashev and R. Shavadze⁸ (Georgian nationality) illegally crossed Kirnati-Maradidi green border section of Georgian-Turkish border. A. Chataev together with the other members of his terrorist group, accommodated in Tbilisi on Gabriel Salosi Avenue, in the flat, selected by their accomplices, where the special operation was conducted (SSSG, 2018). SSSG also reported that A. Chataev and his accomplices planned to carry out the terrorist attacks at diplomatic missions in Georgia and Turkey (SSSG, 2017). Later on Georgian news agency Palitra-Media published the voice message which was sent by A. Chataev to one of the leaders of ISIS Islam Atabyiev, known as Abu-Jihad (On of the high ranked ISIS

---

⁸ SSSG reported, that based on the existing information, in September 2016, RuslanShavadze illegally crossed the green border of Georgia on the territory of village Maradidi and entered the territory of Turkey. RuslanShavadze joined the group of Akhmed Chataev on the territory of Syria-Iraq and was involved in fighting. After some period, when Chataev left the territory of Syria-Iraq, RuslanShavadze went to Turkey together with him. R. Shavadze also stayed in the same flat with A. Chatayev, he left it before the operation started. He was detained on 09/08/2018 in Batumi, Georgia.

leaders from Russian Karachavo-Cherkessian republic). In that message he talked about the targeting the diplomatic missions in Ankara and Istanbul, he also mentions Georgia, where he tasked his people to search the attacking targets and make photos (PalitraNews, 2018).

It was the big shock for Georgian citizens to find out that one of the leaders of ISIS was living in their capital city, and entered Georgia illegally crossing one of the most defended and controlled border zones with Turkey.

It's important that in 2015 A. Chataev released public threat against Georgia. **According to the information spread by the Prosecutor's Office he demanded the release of arrested Islamist citizens of Georgia and threatened the government of Georgia by acts of violence unless his demands were satisfied (ICK, 2015).** According to the U.S. Treasury Department, A. Chataev (who is also known as Ahmed al-Shishani) has been enrolled in the list of the international terrorists due to his contacts with the ISIS (U.S. **Department of the Treasury, 2015**). The name of A. Chatayev is linked with the 26 July Istanbul Atatürk Airport attack. According to the released information he is thought to have been the planner of the attack (BBC, 2016). **A. Chataev's name is also linked with the special operation in the Lopota gorge (Georgia) in August 2012 (Dailymail, 2016).**

Before the 2017 November special operation we should analyze the ongoing dynamics in Georgia, the appearance and popularization process of Fundamental Islam – Salafism⁹ and its radical forms, like Islamist Ideology during Russian-Chechen (2000s) conflict in Pankisi Gorge. These processes were connected to some of the Chechen field commanders and Al Qaeda foreign fighters operating in Caucasus and using Georgian territories for transit corridor. In the 2000s the Pankisi Gorge was an uncontrolled area, where the Chechen guerrilla forces, native criminal authorities and drug dealers were operating. In 2004, the Georgian Government established full control over the region.

Salafism and its radical forms were also distributed in Ajaria and the regions of Guria inhabited by Ajarian Muslims and by local people who had obtained theological education abroad. Dissemination of the ideas of Salafism in the region in some cases was followed by spreading the ideas of radical Islamism. The problem of radicalization had affected the part of ethnic Azeris who live in Georgia - some of them are the members of *Jamaats* operating in their settlements and support the ideas of Islamism. A small number of Islamists also reside in Tbilisi, namely, in Povichala district (Omsarashvili, 2018 p.79).

---

⁹ According to different data, the majority of the population of Pankisi Gorge is the believers of Salafi Islam, and 60-80% of young generation has turned to Salafism.

The Islamists living in Georgia were not characterized by high levels of activities until the conflict in Syria has begun and dozens of them joined the various Jihadist groups. According to the State Security Service of Georgia dozens of Georgian citizens departed to Syria from Georgia in order to fight in favor of the ISIS and other Jihadist groups mainly from the Pankisi Gorge (27 of them died), as well as from Ajaria and other territories of eastern Georgia inhabited by Azerbaijanis¹⁰.

The key positions of Georgian Jihadists (like: Tarkhan Batirashvili i.e. Umar Ash-ShiShani, Giorgi Kushtanashvili //PaizulMargoshvili(**Salahuddin Shishani**), **Ruslan Machalikashvili – Seifullah Shishani etc.) and making cult of them by young generation of Georgian Islamists was one of the reasons of joining to Jihadist groups in Syria and Iraq.**

In the 2015-2018 years period Counter-Terrorist Center held operations and detained:

- Imam of Jokolo A. Borchashvili who enjoyed the status of representative of ISIL in Georgia. Also, G. Kuprava, G. Khutunishvili and D. Firisebia were arrested in assessing to foreign terrorist organization and supporting the terrorist activities -all of them were found guilty and sentenced (Prosecutor’s Office of Georgia, 2016). It should be underlined, that these Georgian nationals were from traditionally non-Muslim Georgian families.

- Also Georgian citizen was detained for the joining the terrorist organisation ISIL and taking part in the terrorist activities on the territory of Syria and Iraq (Caucasian Knot, 2016) and several persons were arrested in connection with the charges for joining terrorist organisations in Guria and Ajaria(SSSG, 2015).

On November 2015, the video appeal “A message to Georgians” was released first by the Russian-language website of ISIS “Furat Media” and later by the Georgian extremist site “Caliphate World Press.” So called Imam of ISIL in Western Georgia, 22-year-old Khvicha Gobadze – Abu-Mariam (died in Syria) together with other Georgian Jihadists threatened the State of Georgia and their citizens with slaughter (DW,2015). In addition, several videos and written threats were released by Tamaz Chagalidze Ahmad Al-jurji (GeorgianJournal, 2015).

Due to the problems Georgian State has made several steps and significant articles were added to the Criminal Code of Georgia:

---

¹⁰ Azeri inhabitants of the village of Karjala, Telavi region went to Syria, one of them B. Mukhtarov, a doctor by profession was killed during the airstrike on February 12, 2016. According to the media, two women from the above mentioned village, Irada Gharibova and Anna Suleimanova left for Syria via Turkey. Also an ethnic Azeri female from Georgia Aidan Garibova is in list of INTERPOL, wanted by Judicial authorities of Russian Federation for participation in the activity of a terrorist organization and participation in an illegal armed formation.

* Participation in international terrorism, and/or military support to a foreign country or the authorities of it (that country), to a group of persons or to other physical or legal persons, committed for terrorist purposes.

* recruiting a person as a member of a terrorist organization or for carrying out terrorist activities), joining a foreign terrorist organization or a terrorist organization controlled by a foreign state or supporting this organization in terrorist activities.

* open support of terrorist activities and/or a terrorist organization orally, in writing or by other forms of expression if such action creates a clear, immediate and substantial risk of terrorist activities (The Legislative Herald of Georgia, 2014).

The US State Department made a positive assessment of Georgian government activities for combating terrorism. According to their evaluation, Georgian State is generally capable of detecting, deterring, and responding to terrorist incidents (The US State Department, 2017).

In addition, it is worth mentioning that the Georgian Security authorities banned and shut down the Georgian language web-sites of Islamists and respond against them in the case of their resumption. Despite the above-mentioned, Georgia still faces terrorist threats, because the complete eradication of the terrorist threats is not possible.

The state security agencies should be ready to prevent creation of terrorist and extremist cells after the Georgian Jihadists would come back to their homeland. At the same time, the geographical location of Georgia should be taken into consideration - there is a threat that members of the terrorist organization can use Georgian territory as the transit corridor. As it was found out Jihadists from Russia and also from Central Asia tried to use Georgia to get to Turkey and then to Syria (Gunaratna, Kam, 2016, p.446).

Also Russian Federation tries to use the cases of the terrorist activities in Georgia to exercise the diplomatic suppression and conduct the possibility for direct intervention or airstrike at the territory of Georgia (the policy Russia used during the Crisis in the Pankisi Gorge). The Russian Federation officials constantly accuse Georgia for giving asylum to terrorists and providing transit corridors for them to their territory. Russian Federation foreign Minister S. Lavrov permanently voices about the threats emerging from the Pankisi Gorge. During the so-called Pankisi Crisis Russian Federation forced the Georgian Government to officially allow them military operations in Pankisi Gorge and couple of times Russian military aviation bombed the villages of this region. Georgia has to prevent any provocations in order not to allow RF blaming it.

As Georgia is one of the important contributors of coalition authorities in Afghanistan and Mali and it is directly engaged in combating terrorism, it may serve as a reason for Georgia to get into the circumstances posing the threat from the terrorist organizations. There were cases when one of the Georgian Jihadists Tamaz Chaghalidze also known as Akhmad Al-Jurji the member of ISIS under the name of Muvahid Muvahid posted in one of social networks closed groups the statement and appealed to the members to submit the full names, photos and addresses of enemies of Islam. Also, the former Imam Murman Paichadze (Abu Asya Al-Jurj) who has joined the ISIS demanded the withdrawal of the Georgian military contingent from Islamic countries and threatened the Georgian state(amerikiskhma, 2015).

After the SSSG special operations in 2014-2018 there were jailed Jihadists and persons convicted in terrorism in Georgian Penitentiary System. In the different states Islamists are actively engaged in radicalization process after the imprisonment. As following, Georgia could face the same. Georgian state does not have an appropriate experience with this respect and therefore this issue should be taken into the consideration.

There is still a problem connected with popularization of the Jihadist ideology and the idea of creation of the so called *World Caliphate* in Muslim communities of Georgia. There exists a part of the so-called non-aggressive Islamists, who do not participate directly in the activities of the terrorist organizations, but justify them and promote the idea of Islamic Caliphate which includes Caucasian region as well as Georgia. In the propaganda campaigns these Islamists present Islamic Caliphate as the only guarantee for the protection of Muslim rights and admit that leading complete Islamic life will be possible only within the Caliphate. The part of representatives of the mentioned groups directly appeals and support the participation of the citizens of Georgia in Syrian conflict within the terrorist groups. Part of them idolizes the fighters theoretically and demonstrates them as “fighters for religion and justice”. The given tendency is supported by the fighters from Georgia who participate in the conflict, the part of whom have managed to occupy the certain hierarchical position in the terrorist organizations or sacrificed their lives in Jihad (Omsarashvili 2018, p.81). Till today active warlords in Syria are: Murad Margoshvili - Muslim Abu Walid Al-Shishani the commander of Junud al-Sham and Adam (Guram) Gumashvili, who sent the audio message in which he appeals his villagers to support and join ISIS(Reginfo,2017).

According to different data, uncontrolled activities of foreign Islamic religious missionary organizations and foundations in Georgia are vivid in territories where

according to the verified information, natives have joined terrorist organizations and participate or died in ongoing conflicts in Syria and Iraq.

The activities of Jihadists were also moved to the Georgian internet space. There is still exists a number of groups, which periodically conduct propaganda of Jihadist ideology, translate and spread extremist literature and speeches of the leaders of terrorist organizations into Georgian, especially in different social networks. Georgian Islamists have created Georgian informative web-pages of Caliphate such as <https://xalifati.wordpress.com>, they launch *Vkontakte* and *Facebook* close and open groups, which contains violent statements as well as photo and video materials (Omsarashvili 2018, p.81).

Conclusion: After the special operation against A. Chataev and his group in Tbilisi, state has to investigate:

* the case of illegal border crossing by Georgian and foreign Jihadists and members of terrorist groups to prevent further threats, which may carry out the catastrophic results for Georgian state and the safe image of the country. The state should be ready to prevent creation of terrorist and extremist cells after the Georgian or foreign Jihadists would come back to their homeland, or use Georgia as transit corridor.

* the contacts of arrested persons to the terrorist groups, how could they manage to cross the Georgian border (Sh. Borziev and A. Soltakhmadov case) before Chataev did it and contacted with the Georgian citizens in Tbilisi and Pankisi Gorge using the different names.

* SSSG has to make clear how the high ranked terrorist and his group members managed to live in Georgian capital city and who provided them the arms, other combat equipment and logistics.

Almost the year has passed and State Security Service has not yet clearly proved the blame and contact to Chataev's terrorist group of the youngster T. Machalikashvili killed during the special operation. Investigation has to prove the fault or has to recognize a made mistake. The fully uninvestigated case and yet not answered questions tense the situation in the Pankisi Gorge.

The persons, convicted in terrorism and the membership of terrorist organization shall be placed separately in prison in order not to give them the chance to conduct recruitment of prospect members.

The activities of the so-called religious charities, which are suspected in supporting extremism or extremist ideas, shall be banned in the territory of Georgia. The operation of organizations and funds, which are banned from different countries due to financing terrorism or extremist groups, should be forbidden in Georgia as well.

Based on these facts, the state has to support social, economical, educational (the formation of highly qualified Islamic educational institute must be in the national interests of Georgia) and cultural development, to solve the issues of unemployment and Islamic education in the problem regions, because all of these factors create the environment for radicalization and popularization of Jihadist ideology.

The state must actively cooperate with Muslim communities, which are motivated to expose the activities of radicals and disclose their inclination to extremist on the theological level. In particular, the state has to find the ways for dialogue with Salafi communities in order to prevent their stigmatization and help them to integrate into the modern Georgian society.

The persons, who demonstrate anti-state and anti-constitutional approaches, who provide the support of terrorist organizations and who appeal to citizens to join them or get engaged in their activities (directly or indirectly) must be deprived the right to conduct religious activities and to preach. As following the state has to provide information campaign about illegal actions connected to terrorism support and radicalization activities and their consequences.

The possibility of deprivation of Georgian citizenship to persons participating in the ongoing conflicts in the Middle East or joining the terrorist organizations should be reviewed and regulated by the law in order to prevent further complications to the state.

Challenges of Primary Health Care Reforms in Georgia (1995-2018)

After the restoration of independence in Georgia, the political and socio-economic crises lead the health system to the complete collapse. The lack of financial means practically ruled out comprehensive medical care, which used to be the feature of the Soviet System. As a result, it became necessary to balance government obligations with its capacity in the health care, to implement fundamental reorientation in health care system, by creating a new model for management and organization. Democratic mechanisms in state administration had to be actively used to achieve this goal.

In order to overcome the deep crisis of health care system, Government of Georgia initiated painful and multistage reorientation process in health care system in August 10, 1995. The main objective of ongoing reforms was to establish qualitatively new relations, corresponding to the requirements of the state's political and economic development¹¹. The Georgian National Health Policy goals were directed towards improving health, providing health care and mobilizing social resources in accordance with priorities for health and human development, creating a legal basis for the new health system, giving priority to primary care, converting principles of health insurance, ensuring social security, reforming pharmaceutical policies, reforming medical education, medical science and health information services¹².

Primary Health Care (PHC) reforms have been an integral part of health sector reforms in Georgia. For most patients, primary care is the first point of contact with the health service. Equity in the availability of health care has been an underlying principle of primary health care, a keystone of the health-for-all strategy and thus a critical element in monitoring progress of countries in the implementation of the strategy¹³.

The broad principles of primary health care systematically defined in the Declaration of Alma-Ata in 1978, have helped develop a new health culture. Over the last years primary health care has advanced considerably in taking on new roles

---

¹¹ Verulava T., Maglakelidze T. (2017). Health Financing Policy in the South Caucasus: Georgia, Armenia, Azerbaijan. *Bulletin of the Georgian National Academy of Sciences*, 11 (2): 143-150.

¹² იქვე.

¹³ იქვე.

and functions. The four strategic elements of primary health care, as defined in the Declaration of Alma-Ata, may be summarized as follows¹⁴:

- The need to reorient health services so that primary health care is at the core of the health care system, while secondary and tertiary care act as supporting, referral levels;
- A concept of health policy that includes lifestyle and the environmental determinants of health, i.e. an intersectional approach to health policy;
- Community and individual involvement, both in terms of participation in the decision-making process and of greater individual responsibility for one's own health;
- Appropriate technology and cost-effectiveness, including the efficient allocation of resources and their redistribution away from hospitals and towards primary health care.

Primary health care is a system-wide approach to designing health services based on primary care, which is regarded as a means to help reduce medical expenditures and provide more effective and equitable care for the population¹⁵. Equitable distribution of primary care services has been investigated in industrialized countries¹⁶. As developing countries are more likely to have inequitable access to health services, it is important to assess the extent to which new health policies improve the situation.

Primary Health Care (PHC) reforms have been an integral part of health sector reforms in Georgia. These reforms can be divided into four distinct periods: 1994–1999, 2000–2006, 2007–2012 and from 2013 to the present.

1994-1999 period

During 1994-1995, the government issued policies that led to the decentralization of the health system, by introducing new payment mechanisms for services, removing health personnel from the State payroll and opening up space to privatize health facilities.

In an attempt to maintain principles of solidarity and equality, the Government of Georgia introduced a social insurance model in 1995.

---

¹⁴ Ivdity Chikovani, Lela Sulaberidze. Primary Health Care Systems, Case Study from Georgia. Geneva: World Health Organization; 2017. Starfield B, Shi L: Policy relevant determinants of health: an international perspective. Health Policy 2002, 60(3):201-218.

¹⁵ Ivdity Chikovani, Lela Sulaberidze. Primary Health Care Systems, Case Study from Georgia. Geneva: World Health Organization; 2017. Starfield B, Shi L: Policy relevant determinants of health: an international perspective. Health Policy 2002, 60(3):201-218.

¹⁶ Starfield B, Shi L, Macinko J: Contribution of primary care to health systems and health. The Milbank quarterly 2005, 83(3):457-502.

The PHC facilities underwent a structural reorganization. Most of the facilities at the district level were grouped into single legal entities such as district-level polyclinic ambulatory unions covering the catchment population. Primary health care service providers are differently configured in each region depending on how they were incorporated under commercial law in 1997. A few were registered as limited liability or joint stock companies as separate entities, but most grouped together to create one legal entity (e.g. polyclinic ambulatory unions, hospital-polyclinic unions, etc.) covering the population of the district. As a result there is a variety of PHC service providers across the country¹⁷.

A Society of General Practitioners and Family Medicine was established in December 1995. Georgia was one of the first countries in the former Soviet Union to recognize family medicine as a specialty in 1998. A licensing exam for the primary care specialists was introduced in 1999. A department of primary care was established within the MoLHSA in 2000. In 2001, this was merged with Public Health Department.

The many of the primary care services are staffed by general practitioners offering a broader range of services, but some are staffed by generalist physicians, general paediatricians and narrow specialists. Primary care doctors only act as gatekeepers for patients covered under relevant private health insurance schemes, because patients mostly pay out of pocket for services and are free to self-refer to inpatient services. For many patients, this is the preferred option, as the quality of primary care services is still perceived to be low.

In 1999, the Georgian National Health Policy was developed and adopted by the government. The declared main objectives of the policy were to improve the equity, accessibility and affordability of health care services for the population of Georgia. Thirty-eight objectives were outlined in the policy paper. The vision

for the future health care system was that it should be (1) financed by the state as well as through social insurance, while maintaining the principles of solidarity and equity, and (2) led by primary health care, with a major emphasis on health promotion and disease prevention. The document was followed by the Strategic Health Plan for Georgia 2000–2009, which attempted to set the framework for utilization of public resources, indicating the areas of intervention through additional funding.

Under the new national health strategy, it is intended that primary health care be given additional emphasis, and it is planned that resources will be shifted from the

---

¹⁷ Doorslaer E, Masseria C, Koolman X, Group OHER: Inequalities in access to medical care by income in developed countries. *CMAJ: Canadian Medical Association journal = journal de l'Association medicale canadienne* 2006, 174(2):177-183.

hospital sector. The strategy sets targets to establish national and regional centres for family medicine by 2003, financing mechanisms by 2005 and completion of a national network of primary care centres staffed by trained primary care teams by 2008. Since 1996, a number of pilot projects that focus on strengthening primary care have begun, and expansion of successful initiatives is envisioned.

Sixteen family medicine trainers and 48 family medicine specialists have been trained under the Family Physicians Training programme since it began in 1997. These trainings were funded by the United Kingdom Department for International Development (DFID). Under a second DFID Project, a further cohort of family medicine specialist trainers, as well as specialist trainers of primary care nursing and management, are being trained. The establishment of five family medicine demonstration sites, including a National Family Medicine Training Centre, is also being funded under the initiative. A rural primary care development is funded by United States Agency for International Development (USAID) and implemented by the American International Health Alliance (AIHA) and International Medical Corps (IMC) program. A second AIHA program is training health system managers. The British nongovernmental organization, OXFAM, is also supporting a pilot primary health care project in both urban and rural areas. The next round of World Bank financing, scheduled for 2002–2007, is planned to support further reform of the primary sector, although the final model that will be used is not yet finalized. Further training and refurbishment of PHC facilities is planned. Policies on rational and cost-effective drug prescription are being established with support of DFID and WHO as part of strengthening primary care.

In 1997 the government defined a basic benefits package that included a range of primary care services. Payments for certain health services not covered under the basic benefits package were legalized, and co-payments were introduced for different services. The basic benefits package reflected one of the major objectives of the new National Health Policy, which refocused from secondary care towards primary care.

Low employment in the formal sector did not allow for sufficient generation of payroll taxes. In addition, tax compliance was low. Structural and legal reforms in public financial management did not result in improvements, due to poor governance and weak enforcement.

As a result, health programmes were underfunded. As a consequence, out-of-pocket payments for services became widespread and resulted in an economic access barrier for most of the population.

Due to economic reasons, the majority of local municipalities, which were responsible for financing primary care services for the local population, were unable to allocate adequate funding.

2000-2006 period

A new period in PHC reform began in 2000. Responding to inadequate access to PHC services primarily for rural residents the Rural Health Programme was launched in 2001. The program provided funding from a single, central pool to contracted PHC providers throughout the country.

A per capita based payment scheme was used, which implied provision of approximately US\$ 1 per capita to the PHC team per 2000 population in the catchment area. However, while the policy change improved access to care for rural residents, it also led to inequity between rural and urban residents.

The Government of Georgia received substantial support from the international donor community to reform the PHC system. A United Kingdom family medicine-centred PHC model was suggested to ensure equity, efficiency, effectiveness and responsiveness of the health system. Family medicine training programmes were started with the support of the United Kingdom Department for International Development, followed by the development of a PHC Master Plan in 2003–2005 with support from a World Bank grant. The development of the Primary Health Care Master Plan began in 2003 with support from the international aid sources. According to the official records and literature review, the plan was outlined to consolidate the 750 existing primary health care facilities outside of Tbilisi into 549 facilities that would serve approximately 30,000 people each.

In 2005, 674 primary health care facilities were reporting to the National Centre for Disease Control and Health Care. These included 180 independent polyclinics, 51 medical centres, 100 independent dental clinics, 19 women's consultation centres, 77 dispensaries and 247 independent ambulatories. There were 437 dependent ambulatories and 385 dependent nurse-midwife points in the form of ambulatory-polyclinic associations. From the total number of 81 ambulance stations (in charge of providing emergency care on call), only 72 were independent, and 9 were dependent, functioning together with other health providers. However, since 2005, when the mandatory licensing of most health services was abolished, Ministry of Health has not been able to monitor the number of functioning health service providers¹⁸.

In 2006, the State Agency for Social Assistance was created, along with the Governmental Commission for Health and Social Reforms, which became the decision-making body for health care reforms. As a fact, the first policy created, en-

titled Main Directions in Health 2007–2009, and outlined four main health objectives for the government to address: affordability of basic health services and protection of the public from serious financial health risks, quality of services, accessibility of services by continued development of infrastructure, and efficiency of the health system.

The Master Plan was comprehensive and tailored to needs in terms of the rationalization of facilities, the training of personnel and the introduction of family medicine practices. The plan envisioned the creation of a network of facilities that would ensure access to PHC centres within 15–20 minutes for the entire population of Georgia. The Master Plan was piloted in four regions from 2003 to 2006. A significant number of PHC facilities in rural areas were rehabilitated, health personnel were retrained as family doctors, and clinical practice guidelines were developed.

2007-2012 period

The next period for PHC changes was 2007–2012, when the government continued its strategy to target those most in need. In 2007, the government launched an ambitious health financing reform with the overall goal of improving equity and financial access to essential services for the poor. In 2006 The Ministry of Labour, Health and Social Affairs of Georgia has launched implementation of “Health Insurance Program for Socially Vulnerable Families”. Its aim was to ensure medical service for the population below the poverty line. In 2012 the Health insurance program was extended to children aged 0-5, pensioner women above 60 years and men above 65 years, students and people with severe disabilities. In 2007 Health Insurance program covered only 4.1% of the population, in 2012 it increased up to 37.9%, together with persons covered under private and corporate Health insurance (12.9%), overall amounting to 50.8% insured individuals¹⁹.

The government contracted out the delivery of benefits to private insurance companies, which assumed responsibility for programme administration.

In 2006, the Government of Georgia introduced an aggressive privatization policy and applied market-regulated principles to the health sector, characterized by liberal regulations and minimum supervision. In the framework of this policy many regulations were abolished, and medical facilities and quality of services were no longer controlled by the State. By 2011, almost all PHC facilities were privatized.

---

¹⁸ Verulava T. Health Care System in Georgia. Metsniereba. Tbilisi. 2001.

¹⁹ Chanturidze T, Ugulava T, Durán A, Ensor T and Richardson E. Georgia: Health system review. Health Systems in Transition, 2009;11(8):1-116.

In March 2007, the government introduced a revised vision for PHC reform, which differentiated between urban and rural models of PHC provision. The government intended to sell PHC buildings to rural doctors for a nominal price.

In places where ambulatory service centres were not rehabilitated, primary care doctors were given lumpsum grants to rehabilitate their PHC premises. In addition, all rural doctors were given the basic medical equipment that was necessary for their practice.

There was a scarcity of doctors in rural areas and this intervention was intended to encourage rural doctors to retain their practices. Rural primary care doctors acquired a new legal status as individual entrepreneurs and were authorized to manage their own PHC budgets. To increase basic managerial skills, special trainings were provided for them.

Interventions implemented during 2007–2012 had no significant effect on outpatient service use, which remained at an average level of 2.1 visits annually per capita. Expenditure on drugs accounted for up to 60% of a household's health care costs and 86% of annualized recurrent expenditure for chronic patients.

2013 to the present

The next phase of PHC reforms started in 2013 in line with political changes. In 2013, the newly elected government initiated the Universal Health Coverage Programme for the whole population that was not covered by private insurance schemes. This was a significant change from a targeted to a universal approach. The goals of Universal Health Coverage Programme are: to increase geographic and financial access to primary health care; to rationalize expensive and high-tech hospital services by increasing PHC utilization; and to increase financial access to urgent hospital and outpatient services²⁰.

First time in the history of the country the state program extends to citizens of the country, as well as holders of neutral identification cards/neutral travel documents and individuals without citizenship status. The state money allocated for healthcare almost doubled from 2012 to 2013 and increased from 365 million to 634 million GEL. Universal health care program covers ambulatory consultations of a family physician, planned and urgent out-patient service, urgent in-patient treatment, planned surgical operation (including daycare inpatient) and related examinations in specified limit. According to the survey, the affordability of health services has significantly increased as a result of the implementation of the Universal Healthcare Program; In 2015-2017, the percentage of households who did not have access to health services decreased from 43.1% to 22.3%.

After introduction of Universal Health program, the visits of population for medical services have significantly increased. According to the studies, the visits to family doctors has increased by 43%, specialized doctors – 18%, program beneficiaries took laboratory analysis by more than 17% prior to introduction of the programme, number of instrumental examinations increased by 9%.

Another change was the reversion to centralized administration of State programmes, as the participation of private insurance companies was not considered to be cost-effective. As a result, the administration of all State-funded programmes became the responsibility of the State purchaser – the Social Service Agency. The Universal Health Coverage Programme diminished the role of private insurance companies, as the government funds flow directly to health care providers.

In mid-2017 the government introduced a differentiated approach for Universal Health Coverage Programme benefits. From July 2017, the Program for Providing Medicine for the Chronic Diseases (PPMCD) has been launched. Socially vulnerable individuals of any age who have the following chronic diseases: Cardiovascular diseases, Chronic lung diseases, Thyroid gland diseases, Diabetes Type 2 (Non-insulin-dependent), can be the beneficiaries of this program. PPMCD does not apply to the chronic patients of pension age, which are not registered in the unified database of socially vulnerable families, accordingly, the expenses may often be catastrophic for them. and consequently, result in their impoverishment. In order to take advantage of the benefits when purchasing medication included in the list, citizens should contact a family (rural) doctor or a specialist physician who writes a form of confirmation for the patient diagnosed with the chronic disease. The doctor writes down the diagnosis of the disease and prescribes the daily dose of the medicine. Furthermore, beneficiary with the prescription will need to be submitted to any branch of the Social Services Agency and registered with the program. After registration in the Social Service Agency, the beneficiary is able to address the relevant Pharmacy. The beneficiary can at once take medicine that will be enough for three months. In the case of taking each medicine, a person pays 10% of the medicines value, which does not exceed 1 GEL (\$0.4). The program will facilitate affordability of medical services for socially vulnerable patients. However, the program applies only to those pensioners who are registered in the unified database of socially vulnerable families.

According to one study conducted in 2018, most of the respondents (57%) buy medicine without visiting family doctor and 37% self-medicate; The out-of-pocket spending on medicines is still high for most respondents; 31% could not fully

---

²⁰ MoLHSA (2009a). Georgia health system performance assessment. Tbilisi, MoLHSA.

purchase the medicines prescribed by the doctor, and 15% did not purchase them at all due to the high cost. Significant amount of the respondents (36%) do not know about PPMDC.

In terms of professional education standards, family doctors receive their education through a three-year residency programme accredited by the Ministry of Labour, Health and Social Affairs. The quality of the medical education system is not satisfactory. This has prompted private providers to establish their own residency programmes to ensure higher quality amongst the workforce.

The PHC medical personnel core competencies are regulated through a Minister of Health order that is only a normative act to standardize their professional activity. Medical practice is also partially regulated by national practice guidelines and protocols. The Ministry of Labour, Health and Social Affairs, in close collaboration with professional associations, has elaborated more than 20 national clinical practice guidelines and protocols of care for PHC.

The weakness of primary care can be seen in the relative utilization of primary care and inpatient services – the number of outpatient visits per capita is low and well below the European Union (EU) average, while the number of inpatient procedures is high and well above the EU average. Although most primary care services are now covered under the UHCP, quality is a factor determining the low utilization of primary care in the Georgian health system. The quality of services provided at the primary care level is perceived to be low and there are concerns about perverse incentives with regard to referrals and prescriptions by primary care providers²¹. These perceptions limit the gatekeeping capacity of primary care doctors, despite a referral for specialist care being a requirement under the UHCP. Further strengthening of primary care is a core necessity in order for the country to better meet the health needs of the population in view of the growing burden of non-communicable diseases.

---

²¹ World Bank (2017). Georgia Public Expenditure Review: Building a Sustainable Future. Report No: 114062-GE. Washington DC, World Bank Group.

Impact of Georgia-Iran cooperation in energy sector on Russian economic-political interests in Caucasus region

Russia represents one of the key players in the world. It has always had its special political and economic interests in the Caucasus region. And its clear examples are wars which happened in Abkhazia and Tskhinvali regions of Georgia. Baku-Tbilisi-Ceihan is a very important oil pipeline for Europe, during Tskhinvali war this pipeline was bombed several times. This means that Russia wanted to interrupt oil supplying to European countries. Besides, there is a construction of South Corridor Pipeline and its aim is to provide them with Azerbaijanian natural gas. As Russia wants to be involved in it to impact on Europe again. At the same time Russia still attempts to strengthen its position with military in Georgia. Despite this recent history, Georgia tries to integrate in EU where European countries also support this action.

Iran has always had good relationship with Georgia as a stable transitional country. It is interested in supplying alternative gas to EU and become a competitor of Russian Federation. Despite the fact, that Russia and Iran are somehow politically interconnected to each other, there may be arise some discontent between them. Europe has positive attitude toward Iran, as Europeans major aim is to diversify gas importer countries.

According to the abovementioned, the main goal of the recent work is to show possible problems and negative influences of Russia on Georgia-Iran cooperation in energy sector. There will be discussed the Russian and Iranian interests in the Caucasus region deeper and political and economic development perspectives of Georgia-Iran cooperation in future.

Introduction: Russia's economic interest in the Caucasus region, namely in Georgia

According to 2017 the statistical data, oil and natural gas represent the most important energy resources where demand is increasing year by year.

Russia is one of the biggest countries in the world. It is rich with oil and natural gas. According to the official statistical data, in 2017 Russia took the first place in the top ten natural gas reserves Countries (see Fig.:1).

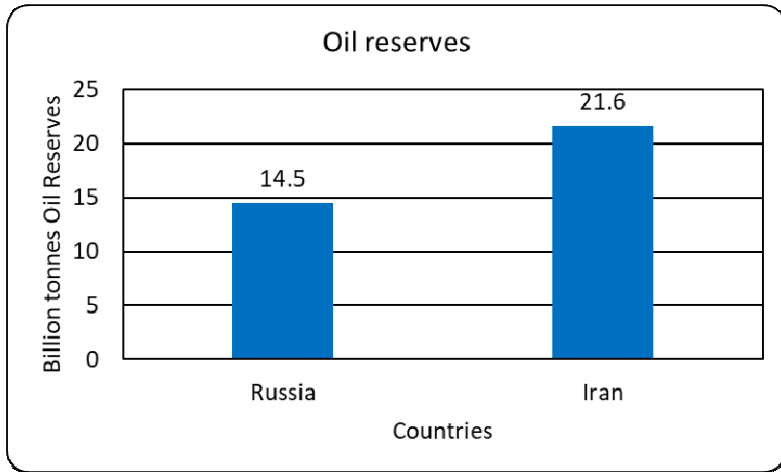

Figure 1: Oil reserves of Russia and Iran in 2017²²

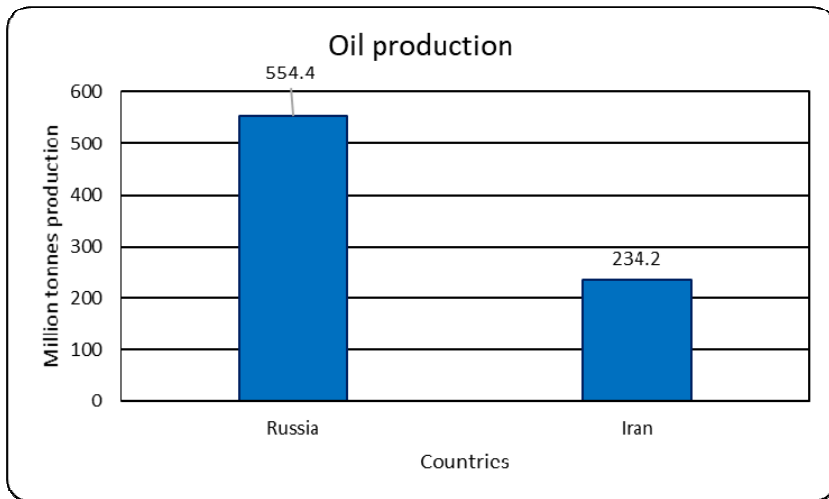

Figure 2: Oil production of Russia and Iran in 2017²³

²² BP Statistical Review of World Energy (2018). Ibid

²³ BP Statistical Review of World Energy (2018). Ibid

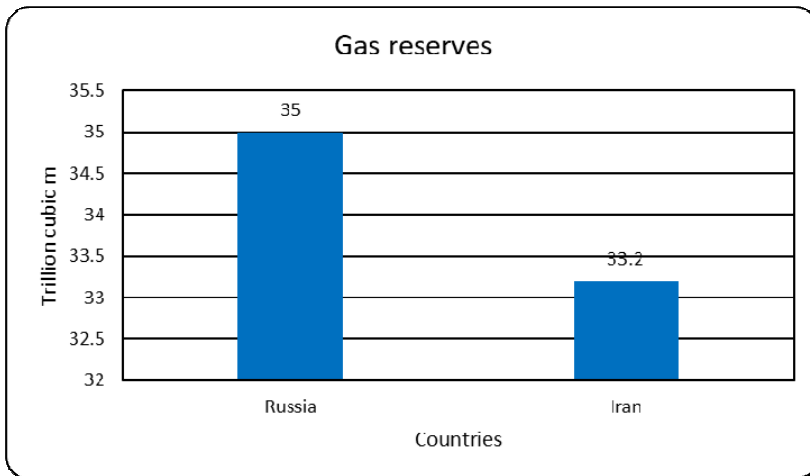

Figure 3: Natural gas reserves of Russia and Iran in 2017²⁴

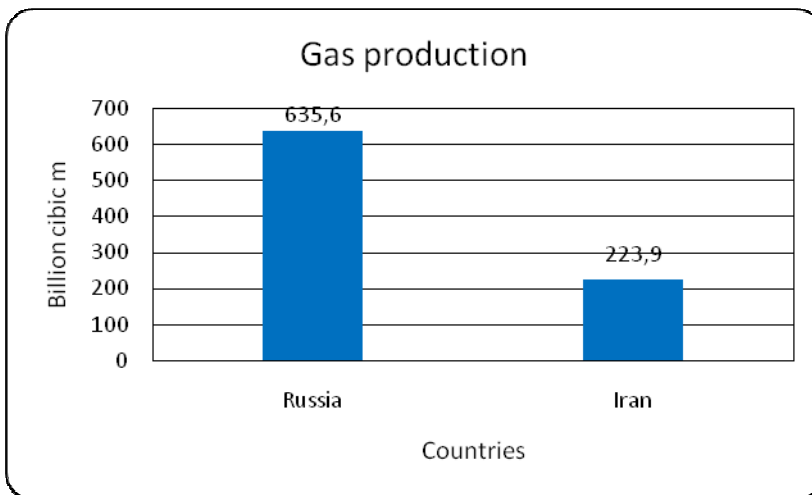

Figure 4: Natural gas production of Russia and Iran in 2017²⁵

Somehow Russia has priorities in oil and gas supply. Russia is one of the main suppliers to European countries and its main aim is to make Europe be dependent on Russia.

The basic consumers of Russian natural gas are:

²⁴ BP Statistical Review of World Energy (2018). Ibid

²⁵ BP Statistical Review of World Energy (2018). Ibid

Table 1: Gazprom natural gas supply to European countries²⁶

Number	Countries	Billion cubic meters
1	Germany	53.4
2	Turkey	29
3	Italy	23.8
4	United Kingdom	16.3
5	France	12.3
6	Poland	10.5
7	Austria	9.1
8	Hungary	7
9	Czech Republic	5.8
10	Netherlands	4.7
11	Slovakia	4.6
12	Bulgaria	3.3
13	Greece	2.9
14	Croatia	2.8
15	Finland	2.4
16	Serbia	2.1
17	Denmark	1.8
18	Romania	1.2
19	Slovenia	0.6
20	Macedonia	0.3
21	Switzerland	0.3
22	Bosnia and Herzegovina	0.2
	Overall	194.4
	Other sales by Gazprom Group	47.6
	Total	242

If we take into account that Russia produced 635.6 billion cubic m gas in 2017 and supplied approximately half of its production, 242 billion cubic m gas, Russia is somehow depended on Europe. The shares of natural gas and oil in GDP are more than 50% in 2015²⁷. Europe consumed 466.8 billion cubic m. It means that Russia supplies more than 50% of EU total consumption.

Russia basically supplies gas to Europe through Germany, Belarus, Ukraine and Turkey.

Caucasus region represents one of the most significant geopolitical place in international economics and policy. After destroying the Soviet Union in Caucasus

²⁶ <http://www.gazprom.com/>

²⁷ Sabitova, N., Shavaleyeva, C. Oil and gas revenues of the Russian Federation: Trends and prospects, Elsevier B.V., 2015, 6 p.

there derived some conflicts about Nagorno-Karabakh in Azerbaijan and Armenia, Tskhinvali and Abkhazia in Georgia and Russia. It is considered that behind all these facts stands only Russia because it wants to become and keep its influence in this region. Georgia as a one of the most important countries in the region is a key place for Russia.

According to the statistical data, Russia is rich with natural gas and oil resources. These resources are economic means for political purposes for Russian Federation. According to the recent history, there were 2006-2007 and 2008-2009 conflicts that resulted Russian gas reduction toward Europe, which resulted economic and energy problems in the world. Georgia is a transitional country of the oil with Baku-Tbilisi-Ceihan pipelines and natural gas with Trans-Anatolian-Pipeline to Europe. Where Russia wants to be involved. Europe wants to diversify its gas importer countries to avoid additional conflicts in future.

Table 2: Economic Indicators of Russia (rounded data)²⁸

Countries	Land Area Thousand km ²	GDP Billion current US\$	GDP growth Annual %	GDP per capita Current US\$
Russia	16 390.0	1 577.5	1.5	10 743

Table 3: Main indicators about Russia (rounded data)²⁹

Countries	Population Million people	Unemployment, total % of total labor force	Exports of goods and services Current Million US\$	Imports goods and services Current Million US\$
Russia	144.5	5.2	410 780.7	326 365.8

Beside negative history of Georgia and Russia, they had increasing trade tendency from 1995-2017. According to the statistical data, Georgia has negative trade relationship with Russia. Despite this fact, Russia has been considered one of the top export countries for Georgia for years³⁰.

Figure 5: Georgia-Russia trade relationship in 1995-2017³¹

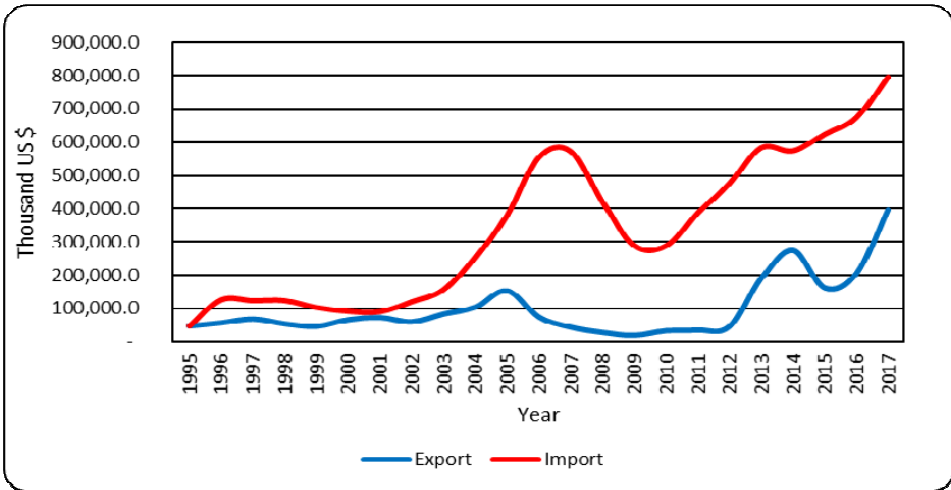
²⁸ World Data Bank, World Development Indicators (http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?Code=NY.GDP.MKTP.KD.ZG&id=1ff4a498&report_name=Popular-Indicators&populartype=series&ispopular=y)

²⁹ World Data Bank, Ibid

³⁰ <http://geostat.ge/Ibid>

³¹ <http://geostat.ge/>

Iran Economic interests in Georgia

According to the statistical data, Iran is one of the richest countries with natural gas and oil resources in the world.

Table 4: Economic indicators of Iran (rounded data)³²

Countries	Land Area km ²	GDP Billion current US\$	GDP growth Annual %	GDP per capita Current US\$
Iran	1 628.8	439.5	4.3	5 415

Table 5: Basic data of Iran (rounded data)³³

Countries	Population Million people	Unemployment, total % of total labor force	Exports of goods and services Current Million US\$	Imports goods and services Current Million US\$
Iran	81.1	12.1	104 546.1	97 947.4

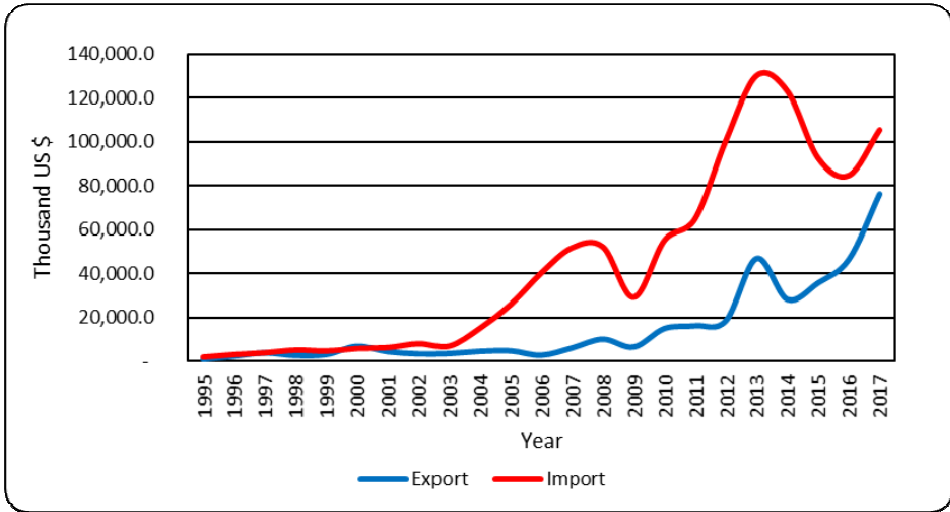
Iran has its interest toward South Caucasus, namely Georgia. And that is why Iran always supported independence and territorial integrity of Georgia. Beside the fact that Iran can become a competitor with Russia in the gas market of Europe, Russia and Iran cooperate(d) in nuclear program. As Azerbaijan and Turkey have unpleasant relationship with Armenia, Georgia represents the shortest distance to supply gas from Iran to Europe. According to the statistical data, Iran produces only

³² World Data Bank, Ibid

6.1% of the world production (223.9 billion cubic m) and consumes 6.2% of total gas consumption (214.4 billion cubic m gas). At the same time Iran wants to have economic cooperation with European countries.

Georgia has trade relationship with Russia, Iran, Azerbaijan, Armenia, Turkey and so on.

Figure 6: Georgia-Iran trade relationship in 1995-2017³⁴

Conclusion: Georgia-Iran relationship impact on Russia's interests in energy sector

Georgia is a small country in the Caucasus region. It has good relationship with USA, EU, Iran, Azerbaijan, Armenia, Turkey and so on. Georgia is interested in EU integration. EU formed Association Agreement with Georgia in 2014 and it came into force in 2016. There were many significant requirements which must be done by Georgia. This agreement includes economic purposes which means to reduce tariff and non-tariff barriers in trade relationship between Georgia and EU. Georgia tries to do these ones. It is a transit country for Europe (Baku-Tbilisi-Ceyhan) and this is main reason why Iran is interested in Georgia. This cooperation in energy sector can provide Georgia's fast integration in EU. Besides, Georgia has a tight and positive energy, economic and political relationship with Azerbaijan and Turkey.

³³ World Data Bank, Ibid

³⁴ <http://geostat.ge/Ibid>

Table 6: Economic indicators of Georgia (rounded data)³⁵

Countries	Land Area Thousand km ²	GDP Billion current US\$	GDP growth Annual %	GDP per capita Current US\$
Georgia	69.5	15.1	5	4 078

Table 7: Basic data of Georgia³⁶

Countries	Population Million people	Unemployment, total % of total labor force	Exports of goods and services Current Million US\$	Imports goods and services Current Million US\$
Georgia	3.7	13.9	7 641.9	9 424 .2

If Iran supplies gas to Europe, Georgia will become natural gas transit country – a hub. From the energy point of view, if many countries interest crosses Georgian territory, this will provide stability and security for Georgia and Europe.

In this case Russia maybe suggest Iran and European countries to involve in this new project to supply Europe natural gas, or Russia will decrease gas price and increase gas supply via turkey. As Iran is one of the most significant countries with its energy resources, economy and policy, and Europe also needs alternative gas supply Iran become a partner in energy market for Europe to avoid Russia's influence on them.

But as a matter of fact, what will happen in case of project implementation:

- Russia may suggest Iran and Georgia and Europe to involve in this new alternative gas project,
- Or, Russia will reduce gas price for Europe
- Or, will increase gas supply through blue stream and blue stream to via Turkey, and this may cause puzzlement for Europe about gas alternative ways
- Or maybe, Europe will be agreed on the Iranian gas price compared Russia's low prices to get rid of future finance, energy, economic and political influence and pressure from Russia.

This means that Georgia will have more opportunity to get closer Europe and this will help country to become a member of EU, which will help provide stability, peace and economic developments in Caucasus region, especially Georgia.

---

³⁵ World Data Bank, Ibid

³⁶ World Data Bank, Ibid

დავით ძნელაძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საქართველო

საქართველოსა და რუსეთის მშვიდობიანი თანაარსებობის შესაძლებლობები

კაცობრიობის წარსული სავსეა სახელმწიფოთაშორისი დავებით და ომებით. არც წარსულში არსებული არის გასაკვირი და არც მომავალში მომხდარი იქნება გასაოცარი. მსოფლიო დონის მოვლენების შესაცნობად, აუცილებელია საერთაშორისო საქმიანობაში მონაწილე ძირითადი მხარეების - ქვეყნების ქცევის შესწავლა, რადგან სახელმწიფოს მოქმედების მთავარი განმსაზღვრელი არის საკუთარი მიზნები. მიზნების შესწავლით შესაძლებელია მომავალი ნაბიჯების წინასწარ გათვლა და გამოცნობა. რუსეთ-საქართველოს დღევანდელი ვითარება დიდად არ განსხვავდება წარსულში არსებულ სახელმწიფოთაშორისი დაპირისპირებებისაგან. თუ მსგავს დავებს საერთაშორისო და სახელმწიფოებრივ დონეზე განვიხილავთ, მაშინ დასკვნა შეიძლება იყოს შემდეგი: სახელმწიფოთა დაპირისპირებას, მათი მიზნების და სურვილების შეუთავსებლობა იწვევს. სახელმწიფო არის ერთგვარი სამართლებრივი წარმონაქმნი, რომელიც თავისთავად გახლავთ საერთაშორისო ურთიერთობის მთავარი მონაწილე. სახელმწიფო მიზნებიდან ძირითადი არის ორი: საშინაო და საგარეო. ქვეყნებს შორის დამაბულობა შეიძლება ორივემ თანაბრად გამოიწვიოს. მაგალითად, 1990 წელს როდესაც კუვეიტი ქვეყნის განვითარების მიზნით მშვიდად იღებდა ნავთობის საბადოებიდან ნედლეულს, ერაყის საგარეო ინტერესებში მოხვდა სწორედ ხსენებული საბადოებიდან მიღებული სარგებელი. 1990 წლის 2 აგვისტოს შეიჭრა ერაყის სახელმწიფო ჯარები და სრულად დაიპრყო ფულით მდიდარი და სამხერდო ძლიერებით სუსტი კუვეიტის სახელმწიფო. შეიძლება ითქვას, რომ კუვეიტის საშინაო სურვილები (ინტერესები) მკვეთრად განსხვავდებოდა ერაყის საგარეო მიზნებისაგან. საგარეო მიზნების უთანხმოებით გამოწვეული ომებიდან კარგი მაგალითი არის რუსეთ-საქართველოს ომები. დაწყებული 1921 წლიდან, ბოლო 2008 წლის ომის ჩათვლით. იქიდან გამომდინარე, რომ

საქართველო არც განსაკუთრებულ საბადოებს ფლობს, არც აღსანიშნავად მდიდარია და არც სამხედრო საფრთხეს წარმოადგენს, შეიძლება ითქვას, რომ უთანხმოების მიზეზები არის განსხვავებული და ერთმანეთთან შეუთავსებელი საგარეო მიზნები. კვლევის კითხვა არის შემდეგი: არის თუ არა შესაძლებელი რუსეთ-საქართველოს მშვიდობიანი თანაარსებობა? თუ მოკლედ და ალბათობებზე გათვლით ვუპასუხებთ, მაშინ დიახ, პასუხი იქნება დადებითი. ნამდვილად შესაძლებელია ორმა სახელმწიფომ მშვიდობიანად, უომრად იარსებოს გვერდიგვერდ. თუმცა სწორედ იმის გამო, რომ საკითხი არის მრავალმხრივი, ასევე ვითვალისწინებთ იმას, რომ ამ ორმა სახელმწიფომ ვერ შეძლო კეთილმეზობლობა ბოლო სამი საუკუნის მანძილზე, საჭიროა კვლევის ჩატარებით გაეცეს პასუხი.

სახელმწიფოს არსებობის მთავარი აზრი საკუთარი მოსახლეობის კეთილდღეობაზე ზრუნვაა. კეთილდღეობაში მოიაზრება როგორც უსაფრთხოება, ასევე ეკონომიკური სიძლიერე. უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, პირველ რიგში, ხდება საკუთარი ქვეყნის საზღვრების დაცვით და შიდა სახელმწიფოებრივი წესრიგის მოწყობით. ვარდისფერი სათვალთ თუ განვსჯით საკითხს როგორც რუსეთის, ისე საქართველოს სახელმწიფოს მთავარი საზრუნავი არის მოსახლეობის გარკვეული საფრთხეებისგან დაცვა. სწორედ აქ ჩნდება პირველი ბზარი, აქ იწყება პირველი დავა, იმაზე თუ რამდენად არის საქართველოს საგარეო მიზნები რუსეთის კეთილდღეობასთან შეთავსებადი, ან რუსეთის საგარეო მიზნებში თუ იკვეთება საქართველო, როგორც დამოუკიდებელი სახელმწიფო. განსხვავებული საგარეო მიზნები იწვევს დაპირისპირებას, თუ საქმე უფრო მარტივ პოლიტიკურ საკითხთან გვაქვს, მაგალითად: დიდი სახელმწიფო, ფართობის გასაზრდელად დამპყრობლურ პოლიტიკას ატარებს.

საერთაშორისო ურთიერთობებში ცუდი და კარგი სახელმწიფო არ არსებობს. ნებისმიერ ურთიერთობაში დადებითი და უარყოფითი მხარის განსაზღვრა შესაძლებელია მხოლოდ საერთო მმართველობითი წყობის არსებობისას. სადაც საერთო წყობა (System) და სავალდებულო ქცევის წესები არსებობს, იქ ზემდგომის (აღმასრულებელის) მიერ ხდება დამნაშავეის მოძიება სავალდებულო ქცევის წესების დამრღვევის გამოვლენით. იქიდან გამომდინარე, რომ გაეროს დადგენილებებს მხოლოდ რჩევითი

ხასიათი აქვს და სხვა უფრო ძლიერი, აღმასრულებელი ძალის მქონე სახელმწიფოებრივი კავშირი კაცობრიობას არ შეგვიქმნია, სახელმწიფოთაშორისი ურთიერთობა რჩება ველური, მგლური წესების ამარა. ჰაროლდ ლასველის განმარტებით: პოლიტიკა არის ბრძოლა იმისათვის „თუ ვინ რას მიიღებს, როდის და როგორ“.

საერთაშორისო წესრიგის მისაღწევად, ქვეყნებმა შექმნეს საერთაშორისო ინსტიტუტები (რომელშიც მოიაზრება სახელმწიფოთა ზოგადი ქცევის წესები, განწესებები და მოქმედებები), დააფუძნეს სახელმწიფოთაშორისი დაწესებულებები. ყველა სახელმწიფო უნდა ახდენდეს საერთაშორისო ინსტიტუტებში მოაზრებული ქცევის წესების და ზოგადი განწესებების აღსრულებას. ჯერჯერობით ძნელი სათქმელია, რომ საყოველთაოდ ხდება საერთაშორისო სამართლის ძირითადი მუხლების აღსრულება. მის შექმნაში განსაკუთრებული წვლილი დასავლური სამყაროს დიდმა მონდომებამ შეიტანა, შეიძლება სწორედ ეს არის მთავარი მიზეზი სახელმწიფოთა მოუწესრიგებელი ურთიერთობების. დასავლური, განვითარებული სამყაროს მიერ დანახული და შექნილი სამართლებრივი სამყაროს არსი, გაუგებარი ან არასასურველი აღმოჩნდა განუვითარებელი და პოლიტიკური „ხულიგანი“ სახელმწიფოებისათვის. სუსტი და დამარცხებული სახელმწიფოები უნდა შეეგუონ დღესდღეობით არსებულ უდავო ჭეშმარიტებას – გამარჯვებული არის მართალი. გამოსავალი კი შეიძლება რეალიზმშიც იპოვონ – თუ მათ სურთ საკუთარი მიზნების მიღწევაში ხელი არ ეშლებოდეთ, უნდა გაძლიერდნენ და გააჩინონ პატივისცემის განწყობა მათ მიმართ.

საგარეო მიზნების განსახორციელებად უმთავრესი არის ფულადი (ეკონომიკური) და სამხედრო ძლიერება. შესაბამისად, თუ მეზობლები ან ერთ-ერთი მათგანი არ იზიარებს განვითარებული სამყაროს ღირებულებებს, ქვეყნებს შორის სასურველს უძლიერესი მიაღწევს. საგულისხმოა, რომ მეზობლის სამხედრო ან პოლიტიკურმა ზეწოლამ შეიძლება სუსტი სახელმწიფოს ხელმძღვანელობას მიზნებზე და ღირებულებებზე ათქმევინოს უარი. მაგალითად, აზერბაიჯანის სამხედრო უპირატესობაში დარწმუნებული სომხეთი, ნუგეშს რუსეთის მფარველობაში ხედავს. მფარველობის მიღების საფასური კი დასავლურ ღირებულებებსა და კეთილ-

დღეობაზე უარის თქმაა. ასევე, აღნიშნულის მაგალითი არის 2016-2017 წლის რუსეთ-საქართველოს შორის გაზსადენთან დაკავშირებული მოლაპარაკებების შედეგი, სადაც კარგად ჩანს რუსეთის ზეწოლის ძლიერება და საქართველოს დიპლომატიური სისუსტე.

საერთაშორისო ურთიერთობებში ძალა განსაკუთრებულ და განსხვავებულ შინაარსს იძენს. იგი ნიშნავს სახელმწიფოს მიერ სხვა სახელმწიფოზე გავლენის მოხდენის უნარს. სუსტი სახელმწიფოსთვის თავისუფლების და სახელმწიფოებრიობის შენარჩუნების ორი გზა არსებობს, ან სათანამშრომლოდ ერთიანდება უფრო ძლიერ ქვეყანასთან, ან ერთიანდება და, ამავე დროს, თვითონაც ძლიერდება.

საერთაშორისო ურთიერთობებში ძლიერების რამდენიმე ძირითადი მაჩვენებელი არსებობს. ძლიერების საყურადღებო გამოვლინებებია: ეკონომიკური, სამხედრო, გეოგრაფიული და ტექნოლოგიური. ცალკე აღნიშვნის ღირსი არის ეროვნული ერთობა (National Resolve), რომლის დროსაც ერის ძლიერი და შეუვალი ნება უზრუნველყოფს გარდაუვალ წარმატებას.

ეკონომიკური ძლიერებით შესაძლებელია უსაფრთხოების გარკვეული ნაწილის მოპოვება. როცა ქვეყანა ქმნის საჭირო ნაწარმს და ამ სიკეთეებით სარგებლობს ძლიერი სახელმწიფოები, მის ნაწარმზე დამოკიდებულთათვის მშვიდი გარემოს უზრუნველყოფა აუცილებელი ხდება. თუმცა, ამ გზით სრული და მუდმივი უსაფრთხოების უზრუნველყოფა ძნელია. კარგი მაგალითია ზემოთ ხსენებული ერაყი-კუვეიტის ომი, როდესაც მხოლოდ ეკონომიკური სიძლიერე არ აღმოჩნდა საკმარისი მწარმოებელი სახელმწიფოს დასაცავად. სამხედრო ძლიერების მქონე ერაყმა იოლად დაიპყრო ეკონომიკურად ძლიერი, მაგრამ ჯარით სუსტი კუვეიტი. ასევე, კარგი და დადებითი მაგალითია შვეიცარიის ნეიტრალიტეტი, რომლის უზრუნველყოფა ყველა იმ სახელმწიფოს ინტერესებში შედის, რომლის მდიდარ მოქალაქეებსაც ფულის საცავ სალაროდ შვეიცარიის ბანკები აქვთ გამოყენებული.

საერთაშორისო ურთიერთობებში მონაწილე ძლიერ სახელმწიფოებს გარკვეული დამახასიათებელი თვისებები გააჩნიათ. რომ არა ეს ნიშნები, მაშინ ყველა აღიარებული და არაღიარებული სახელმწიფო იქნებოდა წამყვან მონაწილედ მოაზრებული. მთავარი დამახასიათებელი თვისება რაც გააჩნიათ, არის ეკონომიკური და სამხედრო ძლიერება.

სამხედრო ძლიერება არის, ის რაც ყველაზე მეტი ალბათობით უზრუნველყოფს სახელმწიფოს უსაფრთხოებას, მისი მოსახლეობის დაცულობას, საშინაო და საგარეო მიზნების მიღწევას. რუსეთისათვის სამხედრო ძლიერება არის ის ძალა, რომლითაც საერთაშორისო სარბიელზე ინარჩუნებს საყურადღებო, გასათვალისწინებელი სახელმწიფოს სახელს. იმისათვის, რომ სახელმწიფო პოლიტიკურ სარბიელზე უძლიერესად (super-power) ითვლებოდეს, მას უნდა გააჩნდეს ეკონომიკური და სამხედრო ძლიერება. სწორედ ამის გამო, უძლიერესად (super-power) მოიხსენიება მხოლოდ ამერიკის შეერთებული შტატები, თორემ სხვადასხვა სახის პოლიტიკური ძლიერება სხვა ცნობად სახელმწიფოებსაც გააჩნიათ: ჩინეთი, იაპონია, დიდი ბრიტანეთი, რუსეთი... რუსეთი თავის მასშტაბებთან შეფარდებით არის ეკონომიკურად სუსტი, ამ ნაკლს კი ავსებს (კომპენსაციას ახდენს) სამხედრო ძალით. სამხედრო ძლიერების ჩვენებით ინარჩუნებს სახელს დიდი და ძლიერი სახელმწიფოების ჯგუფში.

სამხედრო ძალას მარტო დიდი სახელმწიფოებისათვის არ აქვს განსაკუთრებული მნიშვნელობა; მაგალითად, ისრაელს საჭიროებიდან გამომდინარე ჰყავს რეგიონში უძლიერესი ჯარი. ჯარი უზრუნველყოფს ისრაელიანთა დაცვას მტრულად განწყობილი მეზობლებისაგან. 1948 წლიდან დაწყებული ისრაელი იბრძვის 5 სახელმწიფოსგან თავის დასაცავად და დღემდე წარმატებით ახერხებს. მისი წარმატება მართლაც საკადრისი შესადარია დავითის და გოლიათის ბრძოლისა. თუ სხვა სახელმწიფოსთან შედარებით მცირე ზომის სახელმწიფოს სურს საკუთარი ღირებულებების და უსაფრთხოების შენარჩუნება (მაგ., საქართველოს, მოლდავეთს და ა.შ.), მაშინ ისრაელის მაგალითი არის სწორედ ის, რაც დასმულ საკითხს გადაუჭრით. საერთაშორისო ურთიერთობებში პატარა სახელმწიფოს ცნება აღარ არსებობს. ან ხარ ძლიერი, ან ხარ სუსტი; ან აღწევ საკუთარ მიზნებს, ან შენი მეზობელი აღწევს მას. ხსენებული კი გამოსადეგია, რასაკვირველია, მხოლოდ იმ პოლიტიკურად ველურ სამყაროში, სადაც საერთაშორისო სამართალი და ზოგადსაკაცობრიო მიღწევები უარყოფილია.

გეოგრაფიული ძლიერება მოიცავს როგორც ქვეყნის გეოპოლიტიკურ მდებარეობას, ასევე კლიმატურ მრავალფეროვნებას და ბუნებრივ სიმ-

დიდრეებს ნედლეულის სახით. რაც უფრო მრავალნაირია ბუნებრივი გარემო, მით უფრო მეტი სახეობის საკვების და სავაჭრო ნაწარმის შექმნა შეუძლია ქვეყანას. საკვების წარმოების მრავალფეროვნება მნიშვნელოვანწილად არის დაკავშირებული სახელმწიფოს სიმყარესა და უსაფრთხოებასთან. მაშინ, როცა საკუთარ მიწაზე წარმოებული მრავალფეროვანი საკვები ეროვნულ მოთხოვნილებებს აკმაყოფილებს, მოპოვებული ნედლეული საგარეო ვაჭრობას უწყობს ხელს. საგარეო ვაჭრობა ქვეყნებს შორის ურთიერთობას აუმჯობესებს და ამცირებს ზეწოლის ალბათობას.

ამ მხრივ რუსეთი საკმაოდ ძლიერია; მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს კლიმატი იძლევა მრავალნაირი და მრავალსეზონური საკვები ნაწარმის მიღების საშუალებას, რუსეთის მიწების ზომებთან ახლოს ვერ მოვა. როგორც რუსეთი, ასევე საქართველო ბუნებრივ სიკეთეებს სრულად ვერ იყენებს. მიუხედავად მრავალფეროვანი კლიმატური პირობებისა, საკვები ნაწარმის წარმოებაში დიდად არიან დამოკიდებული სხვა ქვეყნებზე. რუსეთის განსაკუთრებული გეოგრაფიული უპირატესობა არის მისი ნედლეული. მისთვის საჭირო სამხედრო წარმოებისთვის აუცილებელი ფინანსების მოპოვებას სწორედ ბუნებრივი ნედლეულის გაყიდვით და ომების დაფინანსებით ახერხებს. საქართველოს არ გააჩნია დიდი რაოდენობა ნედლეულის ბუნებრივი წყარო, თუმცა მისი განსაკუთრებული მდებარეობა იძლევა შუამავლობის საშუალებას. შუაზიდიდან წამოსული ნავთობის და გაზის გატარება საქართველოს მიწებზე არის ის გეოგრაფიული უპირატესობა, რაც საგარეო მიზნების მიღწევაში უნდა უწყობდეს ხელს. საქართველოს გეოგრაფიულ მდებარეობაში, ასევე, საგულისყურია ბუნებრივი დამცავი ღობე – კავკასიონის ქედი. მთიანი დაბრკოლება აიოლებს დაცვას და ართულებს სამხედრო შეტევას. საქართველოს არ აქვს ისეთი მოშიშვლებული საზღვარი, როგორც ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნებს და ამის სარგებლიანად გამოყენების შემთხვევაში შესაძლებელი იქნება სამხედრო ხარჯების დაზოგვა და უსაფრთხოების გამყარება. მაგალითად, 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის დროს, კავკასიონის ქედი გახდა ის მთავარი დაბრკოლება, რის გამოც რუსეთი ისე მრავალრიცხოვნად და სწრაფად ვერ შეიჭრა საქართველოში, როგორც ჰუსეინმა კუვეიტის აღება მოახერხა უდაბნოს გადარბენით. ხევიში მომ-

წყვედული და თითო-თითოდ მავალი რუსული საჯარისო ნაწილების გამკვლავება გაუადვილდა მცირერიცხოვან და კარგად მომზადებულ ქართულ ჯარს. სამხედრო ძლიერებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა რომ აქვს ქვეყნის უსაფრთხოებისათვის, აღნიშნულმა ომმაც კარგად აჩვენა. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს ჯარი სულ რაღაც რამდენიმე წლის აღორძინებული იყო, კარგი მომზადებით მან შეძლო მოსფლიოში ერთ-ერთი ძლევამოსილი და ომებში გამოცდილი ქვეყნის სამხედრო დანაყოფების 4-5 დღე შეკავება და ხევში მომწყვდევა. სწორედ ეს აღმოჩნდა გადამწყვეტი საქართველოსათვის დამოუკიდებლობის შენარჩუნებაში. ამ 4 დღეში მოხერხდა ოლიმპიადაზე და შვებულებებზე ყურადღებაგადართული დასავლური ქვეყნების რუსულ-ქართულ ომში ჩარევა. მიუხედავად იმისა, რომ ეს ჩართულობა იყო მხოლოდ პოლიტიკური და არა სამხედრო, შეიძლება ითქვას, რომ საქართველომ საინფორმაციო და დიპლომატიური ომი მოიგო. თუ გავიხსენებთ რუსი გენერლების ინტერვიუებს სადაც ამბობდნენ, რომ მათი მიზანი აზერბაიჯანის საზღვრამდე მისვლა იყო, მაშინ შეიძლება გავიზიაროთ აზრი, რომ საქართველომ ხსენებული დიპლომატიური ომის მოგებით შეძლო დამოუკიდებლობის შენარჩუნება.

ტექნოლოგიური ძლიერება განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანია იმ სახელმწიფოებისათვის, რომელთა ჯარი მცირერიცხოვანია ან სამხედრო წარმოებაში აქვთ პოლიტიკური თუ სხვა სახის შეზღუდვები. განვითარებული ტექნოლოგიებით შესაძლებელია ისეთი დაბრკოლებების და სისუსტეების გადალახვა, როგორც არის მცირე მიწიანობა, ღარიბი ბუნებრივი პირობები და ბუნებრივი ნედლეულის სიმცირე. თანამედროვე ტექნოლოგიებზე მოთხოვნა გაზრდილია მთელს მსოფლიოში. ნებისმიერი ქვეყანა, რომელიც ფულს ჩადებს თანამედროვე ტექნოლოგიების განვითარებაში, დიდი ალბათობით უფრო სწრაფად და დიდი პროცენტით მიიღებს სარგებელს, ვიდრე სხვა სფეროში ფულის ჩადებით. იაპონიის, ისრაელის, სინგაპურის, ევროპის და შეერთებული შტატების მაგალითზე შეიძლება ითქვას, რომ მეცნიერთა დაფასებით და დაფინანსებით, ქვეყანა მეტ სარგებელს მიიღებს, უფრო სწრაფად გამდიდრდება და პოლიტიკურად გაძლიერდება. იაპონიის მთავრობამ მეორე მსოფლიო ომში დამარ-

ცხების შემდეგ, მთელი ყურადღება სამხედრო საქმიანობის გაძლიერებიდან გადაიტანა ქვეყნის ტექნოლოგიურ განვითარებაზე. დიდი ოდენობით ფული ჩადო მეცნიერებაში და სწორედ ამის შედეგია იაპონიის დღევანდელი პოლიტიკურ-ეკონომიკური მსოფლიო ადგილი. დაწყებული 1950-1960 წლიდან იაპონელები მტკიცედ დგანან გეგმის არჩევანში, ამის შედეგად კი დღეს მსოფლიოში მოწინავე ქვეყანა გააჩნიათ. ტექნოლოგიური თვალსაზრისით, არც რუსეთის და არც საქართველო არ არის სამაგალითო. ორივე უყურადღებოდ ტოვებს ასეთ საგულისყურო საკითხებს და ორივეს წინასაარჩევნო დაპირებები არ სცდება ვითომ პატრიოტულ მოწოდებებს ყანაში „ბოტებით“ მუშაობაზე: „ჩვენ დაგირიგებთ ფულს“, „მიწა გვეკუთვნის ჩვენ“, „ბიუჯეტიდან ფულს მოგცემთ, რომ სოფელში იცხოვროთ“. არავინ სვამს კითხვას, თუ რატომ არ შეიძლება სოფელი იყოს მდიდარი და სოფლიდან აწარმოონ თუნდაც თანამედროვე ტელეფონი ან შექმნან 3 – 4-მოსავლიანი სათბურები. ორივე ქვეყნის როგორც ხელისუფალი, ასევე ამომრჩეველი არის დროს ჩამორჩენილი. ჩამორჩენილი იმ გაგებით, რომ არ იციან თანამედროვე საუკუნის სიკეთეები და არც მოთხოვნილება გააჩნიათ. არც ერთი ჰპირდება ტექნოლოგიურ განვითარებაში ფულის ჩადებას და არც მეორე ითხოვს. ამის სანაცვლოდ ზეობს პოპულიზმი, 10 ლიტრი სატრაქტორე საწვავის და კუბამეტრებით შეშის დაპირება-დარიგებით გამოდიან. დროის სიახლეების და სიკეთეების ასეთი უარყოფის საფასურს მომავალში მათი შვილები გადაიხდიან სიღარიბით.

ეროვნული ერთობა (National Resolve)

ტერმინი „ეროვნული ერთობა“ ან „ეროვნული სიმტკიცე“ საერთაშორისო და პოლიტიკური მეცნიერებების თეორიაში შედარებით ახალი გამოჩენილია. ბოლო საუკუნეში აშკარად გამოჩნდა ეროვნული ერთობის გასაოცარი მაგალითები და შესაძლებლობები. ის სახელმწიფოები, რომლებიც არ ფლობენ ზემოთ ჩამოთვლილ საჭირო პოლიტიკურ ძალებს, სწორედ ეროვნული ერთობით (ეროვნული სიმტკიცით) ახერხებენ საკუთარი მიზნების მიღწევას, ქვეყნის დაცვას და განვითარებას. სწორედ ეროვნული ერთობის შედეგია ბუნებრივი ნედლეულის სიმცირით და

მცირე მიწიანობით გამორჩეული იაპონიის ეკონომიკური და პოლიტიკური წარმატება. დაწყებული წინა საუკუნიდან, ერი გაერთიანდა ერთი მიზნის ირგვლივ, რომლის მთავარი გზავნილი იყო „წარმოებულია იაპონიაში, თავისთავად უნდა ნიშნავდეს ხარისხს“. სახელმწიფოს ყურადღება გადატანილია ტექნოლოგიების განვითარების ხელშეწყობაზე და წარმოების განვითარებაზე. დღეს უკვე, იაპონიის ეკონომიკური ძლიერება მსოფლიო მნიშვნელობის საკითხია. ასევე ხაზგასასმელია, რომ თანამედროვე თეორიებში იაპონია ერთადერთი სახელმწიფოა, რომელიც ცივილიზაციად მოიხსენიება, მაშინ, როცა, მაგალითად, დასავლურ ცივილიზაციაში მოიაზრება კანადა, აშშ და დასავლეთ-აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნები.

პოლიტიკური ძალის „ეროვნული ერთობის“ გასაოცარი მაგალითია ისრაელის სიმტკიცე და წარმატება ხუთ სახელმწიფოსთან ბრძოლაში.

ისრაელიანთა ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი გაერთიანება დაიწყო მაშინდელ პალესტინაში, სადაც მხოლოდ 650 000 ებრაელი ცხოვრობდა და ბრიტანეთი ვერ უზრუნველყოფდა მათ დაცვას. მაჰმადიანი არაბებისგან მუდმივ შევიწროვებაში მყოფი ებრაელები იძულებული გახდნენ თავდაცვითი უნარები გამოემუშავებინათ და სწორედ ამ გაბედულმა ნახევარმა მილიონმა ებრაელმა ჩაუყარა საფუძველი უძლეველი ისრაელის სახელმწიფოს არსებობას. მაჰმადიანთა მუდმივი თავდასხმებისა და საერთაშორისო საზოგადოების უსარგებლობაში დარწმუნებულმა ეთნიკურმა უმცირესობამ ხელში აიღო იარაღი და გამოაცხადა დამოუკიდებლობა. ამ დადებითი მუხტისთვის გადამწყვეტი აღმოჩნდა არაბების მიერ მოწყობილი ტერაქტი, როცა 1947 წელს ავტობუსში ჩაცხრილეს 5 ებრაელი მგზავრი. პირველი მთავრობიდან დაწყებული დღემდე, ისრაელის ხელისუფლება, ძირითადად, შედგება ყოფილი სამხედროებისაგან. დასაზუსტებლად უნდა ითქვას, რომ მეცნიერია, მკურნალი თუ მეწაღე, ისრაელის ყველა მოქალაქეს აქვს სამშობლოს და ერის დაცვაში მონაწილეობა მიღებული. ამ მოკლე ხანში, იმდენი სპეცოპერაცია და ომი გადაიტანა ისრაელმა თავის დასაცავად, რომ მიღებული გამოცდილების შედეგად ის, მათი ჯარი და დაზვერვის სამსახურები ერთ-ერთ საუკეთესოდ ითვლება მსოფლიოში.

რადგან რუსეთ-საქართველოს თანაარსებობის შესაძლებლობის მეცნიერული გათვლა გვაქვს მიზნად დასახული, ერთი უკიდურესად მნიშ-

ვნელოვანი განსხვავების დანახვა შეიძლება აღმოჩნდეს ხელშემწყობი. ეროვნული ერთობა, როგორც პოლიტიკური ძალა, ქართველებს ჯერ არ გააჩნიათ და მთავარი დამაბრკოლებელი კი ის არის, რომ მტრის არსებობაზე ვერ თანხმდებიან. მოსახლეობის ნაწილისთვის რუსეთ-საქართველოს ომებში დაღუპული მოქალაქეები არიან არა გმირები, არამედ პოლიტიკოსთა მსხვერპლნი; ამტყუნებენ საკუთარ ხელისუფლებას და ამართლებენ მოწინააღმდეგე მხარეს, სჯერათ, რომ მტერი იმიტომ ჰკლავს, რომ მოკლული არის უნებლიე დამნაშავე და, შესაბამისად, თავდამსხმელი მტერი არ არის. დღეს რომ კვლავ დაიწყოს რუსეთ-საქართველოს ომი, მოსალოდნელია, რომ საქართველო წააწყდეს უმთავრეს დაბრკოლებას – თავდაცვითი ომის დროს საკუთარი მოსახლეობა განუდგეს და თავდამსხმელი გაამართლოს, რაც საქართველოს გარდაუვალ დამარცხებას გამოიწვევს.

ეროვნული ერთობის შედარებით უკეთესი ნიშანი ჩანს რუსეთში; მიუხედავად ხელისუფალის და მისი გუნდის ერთპიროვნული მართვლობისა, ქვეყნის სიღარიბისა თუ წარმოუდგენელი კორუფციისა, მოსახლეობის დიდი ნაწილი ადვილად ერთიანდება „ველიკო-დერჟავული“ იდეებისა და „სამშვიდობო“ მიზნებით გამართლებული დამპყრობლური ომების გაკეთილშობილებაში.

ქართველთა ეროვნული ერთობის მთავარი მომშლელი იარაღი, რასაც რუსეთი წარმატებით იყენებს, არის პროპაგანდა. პოლიტიკური იარაღი, რომელიც ნახევარი სიმართლის თქმაში ან სასურველი ხედვის სიმართლედ შეფუთვაში გამოიხატება. პროპაგანდა არის ის სტაფილო, რომელსაც ყურადღებაგადატანილი სახედარი მიჰყავს მასზე გონიერი არსების სასურველი მიმართულებით. სამიზნე მოსახლეობის ყურადღების გადასატანად იყენებენ რელიგიას და ბუნდოვან ეროვნულ ღირებულებებს.

პროპაგანდა, როგორც თავდაცვისთვის საჭირო იარაღი, არ გააჩნია საქართველოს. არ ჩანს საქართველოს მიერ საგარეო პოლიტიკაში დღესდღეობით ერთ-ერთი ყველაზე ცნობადი და გამოყენებადი იარაღის მოხმარება. იყო მცდელობები, რომელმაც რეგიონულ დონეზე სასიკეთო შედეგები მოუტანა, თუმცა, მოქმედება არ გაგრძელებულა. საქართველოსთვის სასარგებლო და ძლიერი პოლიტიკური მოქმედება აღმოჩნდა მა-

გალითად, ჩერქეზების გენოციდის აღიარება. წლების განმავლობაში რუსეთი საქართველოს წინააღმდეგ ადვილად იყენებდა ჩრდილოკავკასიელებს და ამ ერთმა საკითხმა მკვეთრად შეცვალა ჩრდილოკავკასიელთა დამოკიდებულება ქართველების მიმართ. ასევე, გამოიწვია დაპირისპირება ჩერქეზულ-ადიღურ მოსახლეობასა და აფსუებს შორის, როდესაც დე-ფაქტო აფხაზეთმა უარი თქვა ხსენებული გენოციდის აღიარებაზე. რუსეთში გაჩნდა საქართველოს მიმართ კეთილგანწყობილი კავკასიელთა სოციალური ჯგუფები, რომელთანაც სწორი ურთიერთობის შემთხვევაში შესაძლებელია დავუშვათ სასურველი ლობის შექმნის ალბათობა. ასეთი, ოღონდ საპირისპირო ლობი რუსეთს ჰყავს საქართველოში სხვადასხვა ქრისტიანული-მართლმადიდებლური, სომხური და მაჰმადიანური ჯგუფების სახით. ბოლო დროს გამოიკვეთა რუსეთის მიზნების ღიად დამცველი და გამტარებელი პოლიტიკური ჯგუფები. ისინი არ აღიქმებიან არც ქვეყნის დამოუკიდებლობისათვის რაიმე მოსალოდნელ საფრთხედ და არც უცხო ქვეყნის სასარგებლოდ მომუშავე თანამშრომლებად. შესაბამისად, ბევრად უფრო სუსტია ქართული პოლიტიკური გავლენა რუსეთში მიმდინარე მოვლენებზე.

საერთაშორისო ურთიერთობებში და, ზოგადად, სახელმწიფოთაშორის პოლიტიკაში უცხო არ არის როგორც მტრულ, ასევე მოკავშირე ქვეყნებს შორის მიმდინარე სადაზვერვო თუ ზეგავლენაზე გამიზნული სხვადასხვა ვადიანი მოქმედებები. თუმცა, როდესაც აღნიშნული მოქმედების მიზანი დასაზვერი ქვეყნის სახელმწიფოებრიობის მოშლაა, მაშინ როგორც დაზვერვა, ასევე სახალხო და სამთავრობო დიპლომატია არის მტრული სახელმწიფოს გამიზნული ქმედება.

სახელმწიფოთა მიზნების დადგენის ყველაზე სწრაფი და პირველადი გზა არის მათი ხელისუფლების მიერ საჯაროდ განცხადებული გეგმების გაცნობა, ე.წ. დეკლარაციები და საგარეო პოლიტიკის კონცეფციები. მაგალითად, რუსეთის საგარეო კონცეფცია, რომელიც რუსეთის სამუშაო გეგმას წარმოადგენს, არის სწორედ ის ქვაკუთხედი, რომელიც უნდა აფხიზლებდეს მასში მოხსენიებულ ქვეყნებს. რუსეთის ამ განცხადებულ გეგმაში გარკვევით წერია რას აპირებს ახლო მომავალში და შორეულ დროში რა მდგომარეობაში ხედავს საქართველოს სახელმწიფოს. რუსეთის ფედე-

რაცის 2013 წლის საგარეო პოლიტიკის კონცეფციის 51-ე მუხლში რუსეთის ერთ-ერთ საგარეო მიზნად დასახულია საქართველოს სახელმწიფოს დაშლა. უფრო ზუსტად კი, საქართველოს სახელმწიფოს ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევა მისი ადმინისტრაციული ერთეულების აფხაზეთის და სამაჩაბლოს საქართველოსგან სრულად ჩამოცილების მხარდაჭერით, მათი საქართველოსგან დამოუკიდებლობის გამოცხადება. ასევე, საერთაშორისო საზოგადოებისათვის ორი ახალი და ერთი შემცირებული, დაშლილი სახელმწიფოს არსებობის აზრის შეგუება. 51-ე მუხლის განსაკუთრებული მნიშვნელობიდან გამომდინარე, მისი შინაარსის დედანსაც და ქართულ თარგმანსაც აქვე მოვიყვანთ:

„51. В числе российских приоритетов остается содействие становлению Республики Абхазия и Республики Южная Осетия как современных демократических государств, укреплению их международных позиций, обеспечению надежной безопасности и социально-экономическому восстановлению.“

„51. რუსეთის სხვა საგარეო გეგმებთან ერთად, უპირატეს მიზანად რჩება აფხაზეთის რესპუბლიკის და სამხრეთ ოსეთის რესპუბლიკის დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ ჩამოყალიბების ხელშეწყობა, მათი საერთაშორისო ადგილის გამყარება, სათანადო უსაფრთხოების უზრუნველყოფა და სოციალურ-ეკონომიკური აღდგენა.“³⁷

რუსეთის ეს მიზანი არის მთავარი დამაბრკოლებელი რუსეთ-საქართველოს სახელმწიფოების კეთილმეზობლური თანაარსებობის უზრუნველყოფაში. იგი არ არის რიგითი დოკუმენტი, რომელიც ზეგავლენას არ ახდენს საგარეო პოლიტიკაზე. სწორედ ეს საბუთია, რომელიც ააშკარავებს რუსეთის საგარეო მიზნების საქართველოს საშინაო და საგარეო მიზნებთან შეუთავსებლობას. საქართველოს საგარეო სამინისტროს ვებგვერდზე გამოქვეყნებულია ქვეყნის „საგარეო პოლიტიკის სტრატეგია“, რომელიც პირდაპირ წინააღმდეგობაში მოდის რუსეთის მიზნებთან:

„რუსეთის მიერ საქართველოს რეგიონების – აფხაზეთის, საქართველო და ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთი ოსეთი, საქართველო – ოკუპაცია

---

³⁷ С Т Р А Т Е Г И Я национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года. УТВЕРЖДЕНА Указом Президента Российской Федерации от 12 мая 2009 г. № 537.

და სამხედრო ბაზების უკანონო განლაგება არღვევს საერთაშორისოდ აღიარებულ საზღვრებში საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას; მნიშვნელოვნად აფერხებს ქვეყნის მშვიდობიან განვითარებას და სერიოზულ საფრთხეს უქმნის უსაფრთხოებისა და სტაბილურობის შენარჩუნებას როგორც ეროვნულ, ასევე რეგიონულ დონეზე.

საქართველოს დიპლომატიური სამსახურის ამოცანებია: ქვეყნის ოკუპირებული რეგიონების მშვიდობიანი გზით დეოკუპაცია და რუსეთ-საქართველოს კონფლიქტის მშვიდობიანი გზით მოგვარება...

ამ ორი მთავარი საბუთიდან ამკარად ჩანს შეუთავსებლობის მთავარი მიზეზი – ეს არის საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის განსხვავებული აღქმა. როგორც განცხადებული დოკუმენტებიდან იკვეთება, საქართველოსთვის მთავარი მიზანი არის სახელმწიფოს ერთიანობის აღდგენა, ხოლო რუსეთის მთავარი მიზანი კი ამ ერთიანობის არადდგენის უზრუნველყოფა, თან რუსეთისთვის იგი უპირატეს მიზანს წარმოადგენს. რადგან ძირითადი დაბრკოლება ნაპოვნია, უკვე შეიძლება მისი მოგვარების სავარაუდო გზების მოძიებაც. აღნიშნული საკითხი რომ მოგვარებულად ჩაითვალოს, მისი გადაწყვეტის 3 გზა არსებობს:

- 1) რუსეთი თმობს საკუთარ სურვილს, გადის ქართული მიწიდან და საქართველო აღადგენს სახელმწიფოებრივ მთლიანობას;
- 2) საქართველო თმობს მიწებს და რუსეთი აღწევს მიზანს;
- 3) საქართველო ძლიერდება ზემოთ ჩამოთვლილი პოლიტიკური ორი ძალით და დევნის რუსეთს იძულებით.

ამისთვის კი საქართველოს სულ ცოტა ორი ახალი, ჯერ უქონელი ძალა სჭირდება:

- ა) ტექნოლოგიურ/ეკონომიკური ძლიერება (იაპონიის მსგავსი);
- ბ) ეროვნული ერთობა (ისრაელის და იაპონიის მსგავსი), რის შემდეგ ძლიერი, წინააღმდეგობით გაბრუნებული მტრის მუდმივ თავშეკავებაში მოუწევს ცხოვრება.

კეთილმეზობლური თანაარსებობის პირველი გზით მიღწევის ალბათობა ნაკლებია. ალბათობის სიმცირეს იწვევს ის, რომ ძნელია იმ საფასურის მოძიება, რაც რუსეთს საკუთარ არჩევანზე ათქმევინებს უარს. იქედან გამომდინარე, რომ საქმე გვაქვს არა ეთნიკურ კონფლიქტთან, არამედ

წმინდა პოლიტიკურ ომთან, მისი გადაწყვეტის შესაძლებლობა შეიძლება პოლიტიკაში ვეძებოთ. რუსეთმა რომ ამ შემთხვევაში დათმოს საკუთარი მიზნები, შეიძლება ძალიან ძვირი პოლიტიკური და სახელმწიფოებრივი ფასი დაუჯდეს. შედეგად:

- საერთაშორისო სარბიელზე იგი გამოჩნდება, როგორც სუსტი და დამთმობი, რაც გაურთულებს სახელმწიფოთაშორისო მოლაპარაკებებისას სასურველი შედეგის მიღწევას;

- გამოჩნდება, როგორც გამწირველი საკუთარი მოკავშირეების, რაც გაურთულებს ძველი მოკავშირეების შენარჩუნებას და ახლების მოძიებას;

- შედეგად, საერთაშორისო ველზე საქართველოს სახელი და როლი გაიზრდება, საქართველოს გაუადვილდება შუა აზიის გაზის და ნავთობის ნედლეულის ევროპაში გატანა, რაც გამოიწვევს რუსეთის ევროპაზე გავლენის შემცირებას და რუსული ნედლეულის ბრუნვების კლებას;

- რუსეთს სახელმწიფოებრივ დაბრკოლებას გაუჩენს, პირველ რიგში, კავკასიის დაპყრობილ ერებში და სხვა მიჩუმებულ დავებში.

მოკლედ, ჩამოთვლილიდან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ რუსეთის მიერ საქართველოს სასარგებლოდ რაიმე დათმობას ახლო მომავალში არ უნდა ველოდოთ.

რადგან რუსეთის მიზანი არის ღია და გაცხადებული, ამ მიზნის მიღწევისათვის მათ დასჭირდებათ გარკვეული ნაბიჯების გადადგმა. იმისათვის, რომ საქართველოს სახელმწიფო დაიყოს და დაიშალოს, დიდი ალბათობით რუსეთი იგივე საქმიანობას განაგრძობს, რასაც აქამდე აკეთებდა. ყველა ფორმატში ეცდება მარტო დარჩეს საქართველოსთან, რაც მას მისცემს სიმტკიცის უქონელი და უპრინციპო პოლიტიკოსების ადვილად დაყოლიების საშუალებას. სიტყვები უპრინციპო და სიმტკიცის არმქონე არ არის გამოყენებული ვინმეს შეურაცხყოფისათვის, ეს არის ვითარების შეფასება. საქართველოს ხელისუფალთ ამ დროისათვის არ გამოუჩენიათ ხსენებული სიმტკიცე საკუთარი გატაცებული მოქალაქეების დასაცავად და არც პრინციპულობა ყოველ კვირაში ახალი დაკარგული მიწების დასაბრუნებლად ან ძველის შესანარჩუნებლად. რადგან საქართველოს ხელისუფლება და მოსახლეობა დუმს ქართველების გატაცება-მკველობებზე, ასევე, მხოლოდ კუთხეში ჩუმი ბუტბუტით შემოიფარ-

გლებიან რუსეთის მიერ მიწების ხშირ წართმევაზე, რასაკვირველია, გამოდის, რომ რუსული გეგმა ამართლებს და რუსეთი მართალია როცა ძველ გეგმას მიჰყვება. თუ გადავხედავთ რუსეთის მიერ ქართველების საქართველოს წინააღმდეგ გამოყენების მაგალითებს, რაოდენობა გამოჩნდება შთამბეჭდავი. მაგალითად, პატრიარქი ამბროსი ხელაია, რომელიც ძალიან დიდი დაბრკოლება იყო რუსეთისათვის, სწორედ ქართველების, ქართველი სამღვდელოების დახმარებით იქნა ჩამოცილებული; ზვიად გამსახურდია, რომელიც ასევე წარმოადგენდა რუსეთისთვის ხელის შემშლელ ქვაკუთხედს, ჩამოცილებული იქნა ქართველების მიერ, იგივე გზით; ისევ ქართველების ხელით იქნა ჩამოცილებული პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი, რომელიც ასევე განსაკუთრებულ დისკომფორტს უქმნიდა რუსეთს. საუბარი არ არის ჩამოთვლილი პიროვნებების ადამიანურ თვისებებზე, მათ პროფესიონალიზმზე, შეიძლება არც ამბროსი ხელაია იყო კარგი პოლიტიკოსი, არც ზვიადი განათლებით პოლიტიკოსი და არც მიხეილ სააკაშვილი იყო სათნოებით გამორჩეული. აქ ხაზს ვუსვამთ ერთ ფაქტს – ქართველები თავად იცილებენ ისეთ პიროვნებას, რომელიც რუსეთს ურთულესს მიზნისკენ მიმავალ გზას. რადგან ეს ხერხი კარგად მუშაობს, გამოცდილია და რუსეთი შედეგს მუდმივად იღებს, უნდა ველოდოთ, რომ როგორც კი ახალი ლიდერი გამოჩნდება, ვინც საქართველოს გაძლიერებაზე დაიწყებს საუბარს, რუსეთი მას დაამარცხებს ქართველების ხელით, იგი შეეცდება დააჯეროს ქართველები ლიდერის უღირსობაში, ამორალურობაში და უგუნურებაში, რაც ძალიან შედეგიანად მოქმედებს ქართველებზე. რადგან უნაკლო და უშეცდომო კაცი არ არსებობს, ამიტომაც რუსეთი შეძლებს მისი ნაკლოვანების გამოაშკარავებას და მოსახლეობის ყურადღების საქმიდან მის ნაკლზე გადატანას.

საკითხის მეორე გზით მოგვარების ალბათობა შეიძლება მეტი იყოს. თუ გავითვალისწინებთ საქართველოს ხელისუფლების ოკუპანტის მიმართ ე.წ. შერბილებულ პოლიტიკას, საზღვრების ხშირი შემცირების უგულვებელყოფას, დასავლური სახელმწიფოების მხრიდან უდარდელი დამოკიდებულების აშკარა ჩვენებას და საქართველოს მოსახლეობის მისუსტებულ რეაქციას ქართული მიწების ყოველდღიურად დაკარგვაზე, მაშინ დასკვნაც შესაბამისი იქნება: ხსენებულ დავაში, ამ დროისათვის იკვეთება რუსეთის უპირატესობა.

უდავოა, რომ საქართველოს უსუსური მცდელობები დიპლომატიური გზებით ან საერთაშორისო ზეწოლით რუსეთი გაიყვანოს საკუთარი დაპყრობილი მიწებიდან არ იძლევა შედეგს. თუ ქართველები საკუთარ თავში არ გამოინახვენ გაძლიერების გზებს, მაშინ დასავლეთსაც და შემდგომ საქართველოსაც მოუწევს იმ სიმართლესთან შეგუება, რასაც ახლა თვალს არ უსწორებენ. შედეგი აშკარაა – რუსეთის გაყვანა მხოლოდ დიპლომატიური გზებით ვერ ხერხდება და რუსული სამხედრო ძალები უფრო ღრმად შედიან ქართულ მიწაზე. აქედან გამომდინარე, საქართველოს მიერ უკან დახევით უფრო უნდა ველოდოთ საკითხის გადაწყვეტას, რაც ქართველებისათვის სამწუხარო შედეგით დამთავრდება.

საკითხის გადაწყვეტის მესამე გზა არის სიმართლისათვის თვალის გასწორება და ლაპარაკიდან საქმეზე გადასვლა, რაც ისეთივე რთული გზაა, როგორც გაიარა და დღემდე გადის ისრაელი. ქართველებმა უნდა გამოიყენონ ეროვნული ერთობა, როგორც პოლიტიკური ძალა, არჩევნებზე პოპულისტური, ტყუილზე აგებული კამპანიის ნაცვლად უნდა მოუწოდონ სიმართლისათვის თვალის გასწორება – ან თავად გაანძრევენ ხელს ფულის და თავისუფლების საშოვნელად, ან ვინც შრომობს და გულადობს, შედეგსაც ის მიიღებს. არც დასავლურ სახელმწიფოების მოქალაქეებს აქვთ რაიმე სურვილი სხვის ომში შვილი გაუშვან და არც რუსეთს აქვს სურვილი რაიმე დათმოს უომრად. ამიტომაც, რუსეთის მეხოტბე ქართველებს უნდა თუ არ უნდა, რუსეთი სხვა არჩევანს არ უტოვებს, თავად უნდა გააკეთონ ის, რასაც საუკუნეების მანძილზე მათი წინაპრები აკეთებდნენ. თუ მათ არ შეუძლიათ, მაშინ ახალი თაობა უნდა გამოზარდონ. რადგან 51-ე მუხლის მიხედვით, რუსეთის უპირატეს მიზანს ქართული სახელმწიფოებრიობის მოშლა წარმოადგენს, ქართველების ყველა მცდელობა რუსეთის ქართული მიწებიდან ტკბილი სიტყვით გაყვანაზე არის განწირული. ქართული სახელმწიფოებრიობის დაშლის მიზნის საპირწონე არის მხოლოდ ამ სახელმწიფოს სამხედრო და ეკონომიკური ძლიერების გაზრდა, რისი მაგალითი უკვე არსებობს იაპონიის და ისრაელის შემთხვევებში. თუ თავად ქართველები არ გაერთიანდებიან და არ შეთანხმდებიან, რომ რუსეთი არის მათი შვილებისათვის საფრთხე, მაშინ ატომური იარაღიც რომ აჩუქონ ძლიერმა ქვეყნებმა, ვერც ის მოიტანს შე-

დეგს, რადგან მას არ გამოიყენებენ თავდაცვისათვის. აქედან გამომდინარე, ძლიერება იარაღში კი არა, ერთობაშია. ეს ერთობა კი ყველაზე იაფია, ყველაზე დიდი შედეგის მომცემი და გადის მხოლოდ სიმართლის აღიარების გზაზე.

ყოველივე ზემოთ აღნიშნულიდან შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ახლო მომავალში რუსეთ-საქართველოს კეთილმეზობლური თანაარსებობა შეუძლებელია საქართველოს სუვერენიტეტის შენარჩუნებით.

Simon Gureshidze

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

Islamic Radicalism and Georgian Radical Movements-Comparative Analyses

Islamic radicalism one more time became a political concept that spread widely in the media and academic publications after “Arab Spring”. After the collapse of the Soviet Union and Since September 11, Islamic fundamentalism replaced communism – ideological and political rival of western countries. In essence, this phenomenon is one of the subjects of the globalized policy processes, which in turn contributes to increasing the religious factors in the political culture of the Arabian countries. It’s important to notice the fact, that Islamic fundamentalism has two directions, theological and political. In the first case, fundamentalist’s main goal is the revival of the ideal Islamic state founded by the Apostle Muhammad in the VII century. In the second case, they want to take political power through violent methods and arrange a political system, based on sharia laws.

Islamic radicalism is not a product of the XX century and its history goes back to the middle ages. It spread widely throughout the Muslim world in the IX-X centuries, laying the basis for the Ahmad ibn Hanbal (780-855) School-Madhab³⁸. The scientific references about this phenomenon are the following: "Its essence was the extreme irreconcilability of any novelty, the denial of free opinion in religious matters, in preserving the Islamic norms through religious fanaticism. The Hanballal School has acquired many followers in Iran, Syria, Palestine and other countries, and spread further to the Arabian Peninsula, where Ibn Abd al-Wahab (1703/4-1787) has established a religious and political course in Sunni Islam - Wahhabism."³⁹

---

³⁸ <http://www.almuslih.org/Library/Burton,%20J%20-%20The%20Sources%20of%20Islamic%20Law.pdf>

³⁹ Salafiyya is the name given to those who follow the ideas and practices of the righteous ancestors (al-salaf al-Salih). This “Salafi” approach rejects later traditions and schools of thought, calling for a return to the Quran and the Sunna as the authentic basis for Muslim life. The Salafi approach emphasizes the application of ijthad (independent, informed judgment) and rejects taqlid (adherence to established precedents and conformity with existing traditional interpretations and institutions).

(Encyclopedia of Islam and the Muslim World. P: 608). გ. სანიკიძე, გ. ალასანია, ნ. გელოვანი, ახლო აღმოსავლეთის ისტორია და მისი ურთიერთობები სამხრეთ კავკასიასთან (XIX ს.-XXI ს.-ის დასაწყისი), ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2011, გვ. 585.

“In the second half of the 19th century, during the rule of Sultan Abdul Hamid II (1876-1909), spread of Pan-Islamism began in the Ottoman Empire, in order to reach all Muslim unity, to stop western cultural and ideological expansion, and to eliminate ideological differences between Muslims. The ideology of nationalism and socialism became popular in the Islamic world in the 20-60s of the 20th century. Subsequent to the weakening of nationalism, emerged the Islamism and its main idea was to strengthen the role of Islam as a universal religion, which was to solve all the problems of modern society.”⁴⁰

This time we want to pay attention to the last period, in Egypt - 1928, when the association "Brother Muslims" was forming, Hassan al-Bana, the founder of this movement, urged the people to return to Sunnah and Qur'an and emphasized that the only way to save the Egyptian people is the revival of the Islamic values.”⁴¹

"Hassan al-Bana (1906-1966) - "From the provincial town of Mahmudia, after graduating of the teacher's preparatory school (Dar Al-'Ulu) in Damanhur, became the Arabic language teacher in Ismailia primary school. At that time, Ismailia was located on the bank of the Suez Channel, in this city, the western influence was noticeable and Arab Muslims felt humiliated under the colonial government of the European states. Here, the talented and charismatic leader, Al-Ban, began his sermons in mosques and coffee shops.”⁴²

It would not be right to consider “Muslim Brothers” as Nazis, but we also have to mention, “Al-Banna was so obsessed with the Nazis, he also had copies of their anti-Semitic newspaper, Der Sturmer, a tabloid published by the infamous Jew hating Julius Streicher, adapted to suit the Arab world, with its despicable anti-Semitic cartoons. Throughout his leadership of the Muslim Brotherhood, al-Banna closely adhered to Hitler’s stance of eliminating all those that stood in the way of his party’s progression, his belief was to remove all liberal opponents and those wanting to see reform and change, which would make it easier to unite Arab society.

---

⁴⁰ თ. ქაროსანიძე, გ. წერეთლის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი, „ახლო აღმოსავლეთი და საქართველო“ V, 2008, გვ. 174.

⁴¹ იქვე.

⁴² სანიკიძე, ალასანია, გელოვანი, ახლო აღმოსავლეთის ისტორია და მისი ურთიერთობები სამხრეთ კავკასიასთან (XIX ს.-XXI ს.-ის დასაწყისი), ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2011, გვ. 577.

Along with the Nazi ideals that al-Banna incorporated into the Muslim Brotherhood, came an intense hatred of Jews, and a plan to eradicate all Jews in the Middle East.”⁴³

A little bit later “at the beginning of the XXI century, there was a violation of the 1950s agreement that autocratic regimes were obliged to satisfy the needs of their citizens in exchange for obtaining a complete monopoly over politics. Since the beginning of the 2000s, no government has been able to fulfill the promises except for the countries with the biggest oil reserves. Increasingly it was a narrow band of friends and family of the region’s rulers that were the prime beneficiaries of any economic opportunities. The inequality between the poor and the rich has grown over the last two decades. The ruling elite responded by repression to the legitimate discontent expressed by the population. In such circumstances "to maintain its power, the ruling elite needs a number of polygons, security services, an army; if necessary, the government is ready to use this force against its own people.”

Revealing of such regimes were Zine el Abidine Ben Ali’s government in Tunisia and the period of Mubarak's rule in Egypt, and both of them at the same time considered pro-Western oriented governments and discredited the West and Western values in the eyes of the population. Under such conditions, the increasing loyalty toward the Islamist ideology and anti-Western attitudes was the reaction against the regime and its allies from the part of the Tunisian and Egyptian people.⁴⁴

In case of Syria, For Bashar Al-Assad’s dictatorial regime, the main reason of civil war after “Arab Spring” was activism of several movements, which were funded or supported from the west and some pro-western gulf countries.

We want to notice that Neo-Nazi movements’ activism is noticeable in several European Countries⁴⁵, but our main goal is to find reasons for the radicalization of

---

⁴³ <http://english.alarabiya.net/en/features/2018/06/27/ANALYSIS-The-Nazi-roots-of-Muslim-Brotherhood.html> <https://www.alaraby.co.uk/english/blog/2015/10/13/egypt-hitler-trained-the-muslim-brotherhood-says-ex-grand-mufti> https://books.google.ge/books?id=OLvTNk75hUoC&pg=PA81&lpg=PA81&dq=Islamist+camps+Sadat+Kepell&source=bl&ots=vCAD08JSW7&sig=E-GaaoXbpJLga-smuLnuuTdtx0&hl=ka&sa=X&ved=0ahUKEwi8xZa6p_DWAhVISZoKHWGED_IQ6AEIVjAF#v=onepage&q=Islamist%20camps%20Sadat%20Kepell&f=false

⁴⁴ რევაზ გაჩეჩილაძე, ახლო აღმოსავლეთი: სივრცე, ხალხი და პოლიტიკა, მეორე შეესებული და შესწორებული გამოცემა, თბილისი, 2008, გვ. 335.

⁴⁵ <https://www.independent.co.uk/topic/neo-nazis?CMP=ILC-refresh> ასევე, იხ: <https://www.haaretz.com/world-news/europe/poland-intimidating-u-s-owned-broadcaster-over-ex-pose-on-neo-nazis-1.6681631> <https://www.euronews.com/2018/08/18/activists-and-neo-nazis-clash-in-berlin-demonstration>

Georgian citizens and its analogies. Due to the fact, there is no scientific literature and any research about Georgian radicals and Neo-Nazis, in the report we studied news in mass media and activism in social networks. Our research method is the same as the “International Centre for The Study of Radicalisation and Political Violence” at King’s College London. Over the 12 months, a team of researchers at ICSR⁴⁶ has created a database, which contains the social media profiles of 190 Western and European foreign fighters. More than two-thirds of these fighters are affiliated with Jabhat al-Nusrah or the Islamic State of Iraq and Sham (ISIS). The conclusions made in this report are solely based on data taken from the social media accounts of radical and Neo-nazi actors in Georgia. In particular, we have analyzed accounts, which spread information in real-time, publishing links to new videos and official statements, what fan pages these actors as on Facebook, and who they follow, mention, and retweet on Twitter. According to Radio Free Europe’s Georgian channel at the end of November 2018, the number of followers of such accounts reached half a million⁴⁷.

In case of Georgia attention should be paid to the citizens, who are the followers of anti-western sentiment, and their announcements during mass protests, activities in social networks and mass media, proofs that as well as the above mentioned Middle East countries, most of them are unemployed and suffer from serious socio-economic problems, as indicated by the Unicef report. In addition, many of them blame west “incomplete support” against Russian occupation. There are also speeches against western cultural expansion in Georgia, Neo-Nazi and other radical movements, also individuals consider that western culture's main target is to improve the rights of the LGBT society and religious minorities. In addition, there is one way to survive, returning to the traditions, faith, and Church, refusing of all the western values. As a result, we have the same picture as in the Middle East.

---

⁴⁶ <https://www.idmp1.com/wiki/icsr/>

⁴⁷ <https://www.radiotavisupleba.ge/a/%E1%83%92%E1%83%90%E1%83%96%E1%83%A0%E1%83%93%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98-%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%93%E1%83%90%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%95%E1%83%9A%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%98-%E1%83%92%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83AC%E1%83%A7%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98-%E1%83%93%E1%83%90-%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%93%E1%83%98%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%98-%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%9B%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%AF%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%94-%E1%83%AF%E1%83%92%E1%83%A3%E1%83%A4%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98-%E1%83%A4%E1%83%94%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%91%E1%83%A3%E1%83%99%E1%83%A8%E1%83%98/29622036.html?nocache=1>

In our discussion, one of the prominent examples is the post published on “Union of the Orthodox parents” organization’s Facebook account. There is a video recorded in the unidentified country, how police taking away child from parents, and above the video is large statement how European cultural expansion is the most dangerous threat for Georgia, because western policy wants to take away children from conservative families and grow up new generation without respecting traditions, their faith, and religion.

There is one more Facebook account of the Children’s rights organization. In the published video, we can see an interview of one teenager, who is talking about summer camp, where he attended training organized by the UN, about gender balance society and relation with LGBT people. At the ending of the video, all participants of the interview announcing that loyalty to LGBT people is “EU way” and such way is unacceptable for Georgia⁴⁸.

For Georgian anti-western radicals, the west is unacceptable for their support to local governments because for their unemployment, poverty and “humiliation” of traditions and religion they blame local authorities and their western supporters. Radical Georgian citizens with anti-western sentiment constantly accusing of supporters country’s pro-western course, several journalists, politicians and representatives of some minority groups, in supporting anti-religious and anti-national propaganda and policy in exchange for funding from Soros foundation. It is noteworthy that Islamists, who won the elections in Egypt in 2012, new government, arrested all NGO’s members financed from the USA.

For Georgian Radical and Neo-Nazi movements western and eastern cultural expansion are equally unacceptable, they constantly express concern over the inflow of large numbers of citizens from the Arab and Asian countries.⁴⁹

In conclusion, current situation demands more attention from the public institutions, researchers and security services, as the strengthening of such rhetoric and sentiments may be used by external forces to destabilize the country and to it would be a threat for the progress in education, healthcare, social development, and security issues. Comparing to the processes developed in the Middle East, we can notice that marginalization of anti-western and radical forces cannot give the desi-

---

⁴⁸ <https://www.facebook.com/beqavardosanidzeofficial/videos/1755957327864415/>
https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=1725891974348916&id=1725511877720259
https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=2137117726611370&id=311581492630304
<https://www.facebook.com/NationalisticLegion/>
<https://www.facebook.com/beqavardosanidzeofficial/videos/1755957327864415/>
https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=1670561059738689&id=100003544330688

red effect to overcome this challenge. To solve the problem which we are considering, it is necessary to raise awareness in the society, to isolate radical movements from external forces (control their financial income and cut it from outside of country, in case of existence such funding), through the deep analyses and research, fighting against that challenges which are causing radicalization of people.

---

⁴⁹ <https://www.facebook.com/profile.php?id=100011680778137>

მარიამ გურეშიძე

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი, საქართველო

სირიელი ხალხის ბრძოლა თავისუფლებისათვის (მოკლე მიმოხილვა)

ოსმალეთის იმპერიის დაშლის შემდეგ, როგორც ცნობილია, სირია – ერთი სახელმწიფო შედგებოდა სხვადასხვა აღმსარებლობის მქონე ეთნიკური უმცირესობებისგან. მოსახლეობის 90%-ს მუსლიმები შეადგენდნენ. უპირატესად სუნიტები დაახლოებით (74%), დანარჩენები კი ისლამის სხვადასხვა მიმდინარეობის წარმომადგენლები იყვნენ: ალავიტები შეადგენდნენ 12%-ს. საიქს-პიკო⁵⁰ შეთანხმების შედეგად ქრისტიანები და დრუზები⁵¹ მეორე და მესამე მსხვილ უმცირესობად ითვლებოდა ქვეყნის მოსახლეობაში, ქრისტიანები 10%-ს, ხოლო დრუზები 5%-ს წარმოადგენდნენ.

სირიის „არაბული გაზაფხულის“ შემდეგ განვითარებული სამოქალაქო დაპირისპირების ერთ-ერთ მიზეზად რიგი მკვლევრები აღნიშნულ ფაქტორსაც ასახელებენ. თუმცა, ცალკე ხაზგასმის ღირსია ის გარემოება, რომ როდესაც სირიელმა ნაციონალისტებმა დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლა დაიწყეს (1919 წ.), საფრანგეთის მხარემ სწორედ ამ ფაქტორის გამოყენება გადაწყვიტა თავის სასარგებლოდ, რათა უფრო დაექსაქსა ეთნიკური უმცირესობები და დაესუსტებინა დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლი ძალები. მიუხედავად ფრანგული მხარის ძალისხმევისა, შედეგი სრულიად საპირისპირო დადგა და დამასკოსა და ალეპოს, ოდნავ მოგვიანებით კი დანარჩენი რეგიონების უმცირესობათა ჯგუფების კოორ-

⁵⁰ საიქს-პიკოს შეთანხმება – საიდუმლო შეთანხმება დიდ ბრიტანეთსა და საფრანგეთს შორის, რომლის მიხედვითაც ამ ქვეყნებმა პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ გავლენის სფეროები გაინაწილეს ახლო აღმოსავლეთში. დაიდო 1916 წლის 16 მაისს. გავლენის სფეროები საბოლოოდ გადანაწილდა 1919 წელს, ვერსალის ხელშეკრულებით.

⁵¹ (არაბ. دروز. ივრ. דרוז) (ცხოვრობენ ლიბანში, სირიასა და მცირე რაოდენობით ისრაელში. მათი ძირითადი საქმიანობა მიწათმოქმედება იყო; ხელოსნობასა და ვაჭრობას XX ს-მდე თითქმის არ მისდევდნენ. XVIII ს. დასაწყისში დრუზების ერთი ნაწილი ჰაურანში (სირია) ჯაბალ-დრუზის რაიონში გადასახლდა.

დინაცია და თანამშრომლობა გადრმავდა დამოუკიდებლობის იდეის გარშემო. აქედან შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ სხვადასხვა კონფესიებისა და ეროვნული უმცირესობების წარმომადგენლები ახერხებდნენ საერთო ეროვნული ინტერესის გარშემო გაერთიანებას. იმისათვის, რომ უკეთ გავიგოთ თუ რა შეიცვალა გასული საუკუნის 30-იანი წლებიდან დღევანდელობამდე, საჭიროა თვალი გადავაკლოთ „არაბულ გაზაფხულამდე“ და შემდგომ პერიოდში განვითარებულ მოვლენებს. ზემოთ ჩამოთვლილი უმცირესობებიდან სირიას (1971 წლიდან) ალავიტური რეჟიმი მართავს. ალავიტების (არაბ. العلويين, ანუ ნუსაირიტების, არაბ. نصيريون) რაოდენობა სირიაში დაახლოებით 2.5 მილიონს შეადგენს, ლიბანში დაახლოებით ასოცი ათასამდე ალავიზმის მიმდევარი ცხოვრობს. რაც შეეხება თურქეთს, ზუსტი რაოდენობა ცნობილი არ არის. სირიაში ალავიტების „სახელმწიფო“ არსებობდა 1923-1936 წლებში („სახელმწიფო“ ეწოდა 1925 წელს, ხოლო 1930-1936 წლებში ლატაკიას სანჯაყის სახელით მოიხსენიებოდა), საფოსტო მარკებსაც კი უშვებდა. სანჯაყ ლატაკიაში 1930 წელს მოსახლეობა 278 ათას ადამიანს შეადგენდა. 1936 წლის 5 დეკემბერს (ფაქტობრივად, 1937 წელს) ლატაკია სირიის შემადგენლობაში შევიდა⁵².

სანამ სირიის პრეზიდენტ ბაშარ ალ-ასადზე და ქვეყანაში 2011 წლიდან განვითარებულ მოვლენებზე ვისაუბრებდეთ, აუცილებელია გავიხსენოთ მამამისი, ჰაფიზ ალ-ასადი. სირიაში 1970 წლის 16 ნოემბერს სახელმწიფო გადატრიალებისა და სალექ ჯადიდის ჩამოგდების შემდეგ, ხელისუფლების სათავეში ჰაფიზ ალ-ასადი მოვიდა. იგი საპორტო ქალაქ ლატაკიასთან ახლოს მდებარე სოფელ კარდახაში დაიბადა. 1946 წლიდან პარტია ბაასის წევრი იყო. 1955 წელს სირიის ქალაქ ალეპოში დაამთავრა სამხედრო საჰაერო ძალების კოლეჯი, ხოლო შემდეგ სამხედრო სტაჟირება სსრკ-ში გაიარა. აღსანიშნავია, რომ ჰაფიზ ალ-ასადის მმართველობა, ფაქტობრივად, დიქტატურა იყო, რაც ქვეყანაში მიმდინარე პოლიტიკური პროცესებით იყო განპირობებული. 1979 წელს სირიის „ძმებმა მუსლიმებმა“ – სუნიტურ-ისლამისტურმა ფუნდამენტალისტურმა ორგანიზაციამ, დაიწყო ძალების მობილიზება ხელისუფლებიდან ჰაფიზ ალ-ასადის

⁵² <https://www.revolvy.com/page/Latakia-Sanjak>
<https://www.revolvy.com/page/Latakia>

ჩამოსაშორებლად. 1979-80 წლებში მათი ძალისხმევა სირიის უსაფრთხოების სამსახურის მიერ იქნა განეიტრალებული. თუმცა, 1982 წელს ქალაქ ჰამაში აჯანყება მოხდა და „მუსლიმმა ძმებმა“ სამხედრო მარცხი განიცადეს. ასევე, აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ „მუსლიმი ძმების“ ასოციაცია სირიაში 1937 წლიდან არსებობს. 1964 წლის თებერვალში ჰამაში განახორციელეს ფართომასშტაბიანი აჯანყება. სირიის პოლიტიკურმა მოღვაწემ, რევოლუციური სარდლობის საბჭოს ყოფილმა თავჯდომარემ ამინ ჰაფიზმა მოახდინა ჰამის ბლოკირება, ჯარები შეიყვანა და ჩაახშო „მუსლიმი ძმების“ ამბოხი. ამ მოვლენის შემდეგ, ბაასის უსაფრთხოების აპარატის აქტიურობა, რომელიც „ძმები მუსლიმების“ საწინააღმდეგოდ იყო მიმართული, ინტენსიური ხასიათის გახდა. მოძრაობის ლიდერების უმეტესობამ იძულებით დატოვა ქვეყანა. ისინი გაიხიზნენ იორდანიაში, საუდის არაბეთში, სპარსეთის ყურის ქვეყნებსა და ლიბანში. სწორედ ამ პერიოდში, ბაასის ხელმძღვანელობის წინააღმდეგობის მიუხედავად, პარტიის სამხედრო ფრთა, რომლის შემადგენლობაშიც ჰაფიზ ასადი შედიოდა, 1966 წლის 23 თებერვალს ხელისუფლების სათავეში მოვიდა. პუტჩმა ხელისუფლებას ჩამოაშორა ამინ ჰაფიზი (მუსლიმი-სუნიტი). ახალი ხელისუფლება ალავიტებისგან შედგებოდა. რაც შეეხება ჰაფიზ ალ-ასადს, 1980 წელს მან მოახერხა და შეასუსტა „მუსლიმი ძმების“ აქტივობა და მათ მიმართ სუნიტების მასიური მხარდაჭერა. მასობრივმა დაპატიმრებებმა და უსაფრთხოების ზომების გამკაცრებამ აღმოფხვრა რეჟიმის წინააღმდეგ მიმართული „სამშოს“ ქმედებები. თუმცა, ამ ყველაფრის მიუხედავად, ორგანიზაციამ მოახერხა არსებობისა და სტრუქტურების შენარჩუნება. მის შემადგენლობაში შედიოდა დაახლოებით 10 ათასი ადამიანი და ასევე საიდუმლო აპარატის ათასამდე წევრი. სირიის „მუსლიმი ძმების“ ხელმძღვანელობის მთავარი პრიორიტეტი გახდა რეორგანიზაცია და მოძრაობის გადაჯგუფება ბაასთან და, შესაბამისად, ალავიტებთან შემდგომი საბრძოლო რაუნდისათვის მოსამზადებლად. ანალოგიური პრობლემის წინაშე დადგა 2011 წელს პრეზიდენტი ბაშარ ალ-ასადიც. როგორც ცნობილია 2011 წლის იანვარ-თებერვალში არაბულ ქვეყნებში დემონსტრაციებისა და პროტესტების ტალღა აგორდა. მიზეზები, რა თქმა უნდა, სხვადასხვაგვარი იყო, თუმცა, ძირითადად, მმართველი ხელისუფლების

საწინააღმდეგოდ მიმართული. არეულობების დაწყებიდან დაახლოებით ერთი თვით ადრე სოციალურ ქსელ Facebook-ში გამოჩნდა ახალი ჯგუფი სახელწოდებით „სირიის რევოლუცია-211“, რომელიც მოუწოდებდა „რისხვის დღისკენ“ – ალექსანდრია და დამასკოში პრეზიდენტ ბაშარ ალ-ასადის წინააღმდეგ მასობრივი დემონსტრაციებით. 15 მარტს ასობით ადამიანი გამოეხმაურა მოწოდებას და გამოვიდნენ დამასკოს ქუჩებში. აქციის მონაწილეები მოითხოვდნენ: საგანგებო მდგომარეობის გაუქმებას, რომელიც 1963 წლიდან მოქმედებდა, კერძო პოლიტიკური და ეკონომიკური თავისუფლების აღდგენას, კორუფციის აღმოფხვრას. მეორე დღეს კიდევ ერთი დემონსტრაცია გაიმართა, სადაც მონაწილეები პოლიტ-პატიმრების გათავისუფლებას მოითხოვდნენ. ერთი დღის შემდეგ ასევე დაიწყო გამოსვლები დერააში (ქალაქი იორდანის საზღვარზე). პოლიციასა და საპროტესტო აქციის მონაწილეებს შორის შეტაკება მოხდა, სადაც 4 ადამიანი დაიღუპა. მათმა დაკრძალვამ კიდევ ახალი არეულობები წარმოშვა. ნელ-ნელა გამოსვლების სერია სირიის სხვადასხვა ქალაქებში გაგრძელდა. შეიარაღებული შეტაკებების შედეგად, რომელიც სახელისუფლებო ძალებსა და მომიტინგეებს შორის მიმდინარეობდა, დაღუპულთა რიცხვმა იმატა: იენისში სამხედრო ოპერაციის მსვლელობისას, რომელიც ჯისრ აშ-შულურში მიმდინარეობდა 120 პოლიციელი დაიღუპა, შემდგომ ჰამაში 142 ადამიანი. მსხვერპლი იყო ასევე სხვა ქალაქებშიც.

კონფლიქტის დასაწყისშივე სირიის პრეზიდენტი ბაშარ ალ-ასადი დათმობებზე წავიდა როგორც პოლიტიკურ, ასევე ეკონომიკურ და საზოგადოებრივ სფეროებში. აპრილის დასაწყისში მან განკარგულება გაცა, რომ ქურთებზე სირიის პასპორტი გაცეათ. პრეზიდენტმა ასევე გააუქმა 2010 წლიდან ამოქმედებული კანონი, რომ ქალებს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში აუცილებლად უნდა ეტარებინათ ნიქაბ⁵³. 21 აპრილს კი ხელი მოაწერა განკარგულებას ქვეყანაში საგანგებო მდგომარეობის გაუქმების შესახებ, რომელიც 1963 წლიდან მოქმედებდა. თუმცა, ამ ყველაფრის ფონზე ანტისამთავრობო გამოსვლები მაინც არ შეწყდა. პირიქით, ქვეყნის მასშტაბით სხვადასხვა ქალაქებში და დასახლებულ პუნქტებში გადაინაცვლა.

⁵³ <https://lenta.ru/news/2011/04/07/kurds/>

2011 წლის დეკემბერში სირიის დედაქალაქ დამასკოში ტერაქტი მოხდა. ტერორისტებმა ააფეთქეს სირიის უსაფრთხოების ძალების კუთვნილი შენობები. პარასკევის ღოცვის – „ჯუმყა“-ს დროს ორი დანაღმული ავტომობილი აფეთქდა კაფარ სუსეს კვარტალში. პირველი მათგანი სირიის სახელმწიფო უშიშროების შტაბ-ბინაში შესვლის მცდელობისას, ხოლო მეორე – სადაზვერვო დეპარტამენტის რეგიონული განყოფილების შენობასთან. ტერორისტების გარდა, 44 ადამიანი გარდაიცვალა, 166 დაიჭრა. დაღუპულთა უმრავლესობა სამოქალაქო პირი იყო. სირიის ხელისუფლებამ განაცხადა, რომ ტერაქტი „ალ-კაიდას“ მიერ იყო ორგანიზებული. ოპოზიციის წარმომადგენლებმა კი მომხდარში ხელისუფლებას დასდო ბრალი. 24 დეკემბერს ორგანიზაცია „მუსლიმი ძმების“ განშტოებამ აიღო ტერაქტზე პასუხისმგებლობა. თუმცა, მოგვიანებით, „მუსლიმი ძმების“ წარმომადგენელმა სატელევიზიო არხ ალ-არაბიასთან ინტერვიუს დროს უარყო გაკეთებული განცხადება.

2012 წლის 11 იანვარს სირიის დედაქალაქ დამასკოში ომაიანთა მოედანზე პრეზიდენტის მხარდასაჭერი მრავალათასიანი მიტინგი გაიმართა, სადაც ასევე მივიდა ბაშარ ალ-ასადი. თავის გამოსვლაში მან აღნიშნა: „მე მოვედი თქვენთან ერთად მიტინგზე ომაიანთა მოედანზე დამასკოში, რომელიც თავისუფლების წინააღმდეგობის, ისტორიისა და ჩვენი ნაციონალური სიამაყის მოედანს წარმოადგენს. მინდა ვიყო თქვენთან ერთად, იმიტომ რომ მე ერთ-ერთი თქვენგანი ვარ. სირიელი ვარ და ჩემი ხალხის შვილი! მინდა მოგახსენოთ ჩემი მადლიერება მხარდაჭერისთვის და პატრიოტიზმისათვის. მადლობას ვუხდით თითოეულ სირიის მოქალაქეს, ნებისმიერ ადგილას მყოფს: მოედანზე, სახლში, მეჩეთში, ეკლესიაში, სკოლასა თუ უნივერსიტეტში. ღმერთს ვთხოვ, რომ მომცეს იმხელა გული, რომ მასში ჩავატო ჩემი სიყვარული ვაჟკაცი და უდიდესი სირიელი ხალხისა, რომლის ნაწილსაც მეც წარმოვადგენ და რითიც ვამაყობ“⁵⁴.

დღესდღეობით განვითარებული მოვლენების ფონზე სირიის პრეზიდენტ ბაშარ ალ-ასადს დიქტატორის სახელით მოიხსენიებენ, თუმცა აღსანიშნავია, რომ ომი ყველაზე მეტი საშინელება ნებისმიერი სირი-

⁵⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=kZyqJnaOQa8>

ელისთვის. განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როდესაც „ისლამური სახელმწიფო“, „ფრონტ ან-ნუსრას“ და სხვა რადიკალი დაჯგუფებების წინააღმდეგ გიწევს ბრძოლა. ვისთანაც დიალოგის და მოლაპარაკებების გზით ქვეყნისთვის სასარგებლო გამოსავალს ვერ იპოვნე და იძულებული ხდები ძალას მიმართო. მიუხედავად სასტიკი ომისა ან არსებობს სირიის სახელმწიფო ან არა. ომმა კი აჩვენა, რომ მრავალეთნიკური სირიის მაცხოვრებლებისთვის ისტორიულად სამშობლოს სიყვარული ყოველთვის წინა პლანზეა წამოწეული. მიუხედავად მათი რასობრივი, ეთნიკური კუთვნილებისა და ადგილსამყოფელისა.

სამშობლოს სიყვარულს, თავისუფლებისკენ სწრაფვას კარგად გამოხატავს სირიელი პოეტის ადუნისის⁵⁵ ცნობილი ლექსი „სიყვარული“, რომელიც საკმაოდ პოპულარულია სირიელ ხალხში:

„ვუყვარვარ გზას და სახლს,
სახლში წითელი სურა ძალიან უყვარს წყალს,
ვუყვარვარ მეზობელს,
მინდორს, კალოს და ცეცხლს,
ვუყვარვარ მშრომელ ხელებს,
დუნია თან რომ მახარებს და თან რომ მწყენს
და ხვიმრის გულიდან გაბნეულ ჩემი ძმის ნაფლეთებს
ჩრდილი დაფარავს მომკილი თავთავის,
ცხვრის შეწირულის შერცხვება სისხლს.
– დვთაება იყო სიყვარული, ოდეს ვიცალე,
რას იზამს სიყვარული, თუ გარდავიცვალე?“⁵⁶

სამშობლო არის გზა, სახლი, კალო, მინდორი და მეზობელი, რომელსაც ქმნის მშრომელი ხელები, რომ სახლში იყოს წყლით სავსე მაცოცხლებელი სურა და გიზგიზებდეს ცეცხლი – ეს ყველაფერი ადამიანისთვის სამუდამო ნავსაყუდელია და სიყვარულით უნდა იყოს გაჟღენთილი. ამ სიყვარულით მოტანილ სიხარულთან ერთად სამყაროში წყენაც ბევრია

---

⁵⁵ ადუნისი-ალი აჰმად საიდ ასბარი (არაბ. علي أحمد سعيد إسبر) დაიბადა 1930 წლის 1 იანვარს ლატაკიაში. სირიელი პოეტი.

⁵⁶ ლექსის თარგმანი – ი. თოფურბე. მეც. დოქტორი, ახლო აღმოსავლეთის უახლესი ისტორიის განყოფილების მკვლევარი, გიორგი წერეთლის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

და მისი მკერდის სიღრმიდან დაფანტულ-დაფლეთილ ადამიანებს დაიფარავს, შეაკავშირებს, გააერთიანებს მშრომელი და მოსიყვარულე ხელეზით მომკილი თავთავების ჩრდილი. თითოეული ადამიანისთვის სიყვარული ღვთაებაა და ყოველივე ღვთაებრივისთვის (იქნება ეს სამშობლო, ოჯახი, სახლი, მმა, მეზობელი და...) შეწირული სისხლი გმირობაა, მაგრამ ცხვრებივით განწირულთა სისხლი სამარცხვინოა კაცთა მოდგმისთვის. იდეალების, ადამიანობის, ფასეულობების და ურთიერთსიყვარულის გარეშე ყოველივე ღვთაებრივი ადამიანის გარდაცვალებასთან ერთად ქრება; ასეთია სირიელი ხალხის სულისკვეთება და შემართება მომავლისათვის.

რედაქტორები: *მაია ეჯიბია*
მარინე ქყონია
კომპ. უზრუნველყოფა *ეკატერინე თეთრაშვილი*
გამოცემის მენეჯერი *მარია ერეჟომაიშვილი*

Editors: *Maia Ejibia*
Marine Chkonia
Compositor *Ekaterine Tetrashvili*
Edition manager *Marika Erqomaishvili*